

אשיוחה בקיך

שיחות מפי
הרב אורן נזרית שליט"א

פרשת
נצבים

אשיחה בחק"ד

שיחות מפי הרב אורן נזרית שליט"א

מתוך סדרת הספרים אשיחה בחק"ד (ה' כרכים)
ניתן להשיג בטלפונים 0509013000, 0506491414
למעוניינים ניתן לקבל השיחה במייל toraoren@gmail.com

תוכן הענינים

ג..... מטרותן של הקללות

ד..... פח האמונה כנגד הקללות

ה..... מאה ברכות - הגנה ממאה תוכחות

ז..... כהה של תשובה

ז..... תשובתם של מנשה ואהאב

ט..... השבת - ככה מסייע לתשובה

ט..... דקה של למווד בשבת - מיליוני זכיות!

י..... גם תשובה שאינה שלמה מתקבלת!

י..... "כי יעזר ה' לשבים..."

יא..... סיוע עצום לשב בתשובה

יב..... הנגול נמצא בארץ פלא

יג..... "כי קרוב אליך הדבר מאד"

יד..... תשובה - מולתא וזטרתא היא

טו..... האוצר מצוי מתחת לגשר

יז..... "בתוך עמי אנכי ישבת"

יח..... מדוע לא נקבע 'יום הדין' בסוף שנה?

יט..... ה'רדת ראש השנה - הכנה ליום פפור

יט..... "לפי שידעין שיעשה להם גם"

כ..... בין בשחון געלה לשאננות פסולה

כא..... מנהג אכילת ה'סימנים'

כב..... 'שירבו זכיותינו' - מאי משמע?

כג..... ה' חפץ בהכנעת לב כל אחד ואחד!

כד..... המלכת ה' - ודוי בדרך נסתר

כה..... קלבים הצוחים הב! הב!

כו..... תקיעת שופר - 'צפן סתרים' בין ישראל לבורא

ניתן להקדיש פרשיות לברכה והצלחה ולעילוי נשמת זכיו"ב
לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

שיחה לפרשת נצבים

עבודת ראש השנה ומתנת התשובה

מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו - ויחננו ויאמר פדעוהו מרדת שחת".

מטרתן של הקללות

איתא במדרש אגדה (הובא ברש"י דברים כט, יב): "למה נסמכה פרשת אתם נצבים לקללות? לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתיים, חוץ ממ"ט שבתורת כהנים, הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמד באלו, התחיל משה לפיכך אתם נצבים היום, הרבה הכעסתם למקום ולא עשה אתכם כליה, ויהי אתם קימים לפניו".

הקשה המשגיח רבי אליהו לופיאן זצ"ל, מה פשר הפיוס בדברי משה "הרבה הכעסתם למקום וכו' ואתם קימין לפניו", וכי הקללות לחנם נאמרו? הלא אמרו חז"ל "כל האומר הקדוש ברוך הוא ותרו מעיו", ומה תשובה יש בזה על שאמרו 'מי יכול לעמד באלו', אם כל כך הרבה הכעיסו עד שראויים הם לקללות שבתורה, מה טעם לא יחולו עליהם?

אלא באר, הענשים והיסורים שהקדוש ברוך הוא מביא על האדם אינם בתור נקמה ח"ו, אלא הכל לטובת האדם, 'יסורים' מלשון מוסר, על ידי היסורים מתיסר האדם ולבו נשבר בקרבו ואז מוכן הוא לתשובה, כמו שנאמר: (תהלים נא, יט) "ובחי אלקים רוח נשברה לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה" ובאר הגר"א זצ"ל כאשר רוצים לזרע שדה, צריכים לחרש את האדמה ולהפך הרגבים, ואז יכולים לזרע. אבל בלי חרישה - האדמה תשאר קשה ולא יפל בתוכה הזרע, כן הוא

בסיעתא דשמאי, נמצאים אנו עתה בשבוע פרשת נצבים, "אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלהיכם ראשיכם שבטיכם זקניכם ושטריכם כל איש ישראל... לעברך בבית ה' אלהיך ובאלתו אשר ה' אלהיך כרת עמך היום" (דברים כט, ט-יא).

על הפסוק (איוב א, ו) "ויהי היום ויבאו בני האלהים להתניב על ה'", כתב בזהר הקדוש (פנחס דף רלא, א) - אין "היום" אלא ראש השנה. ולפי זה, אף 'היום' הנאמר בפסוקנו, 'אתם נצבים היום' מרמז עבורנו על בוא יום ה' הגדול והנורא, יום הדין הממשמש ובא, "הנה היום בא בער פתנור..."

לב מי לא יחרד ויתפלץ בשמעו את הקול המכריז "הנה יום הדין!". מי מאתנו יכול להתמר ולומר: הריני נכנס אל היום הקדוש בשלום נפש, בטוח אני שאזכה... הלא 'כדלים וכרשים דפקנו דלתיד', אין עצמנו כלום, לא זכיות ולא מליצי ישר, לא מצוות ולא מעשים טובים...

אולם בזאת נתעודד מעט, נותרו ימים ספורים, אפשר עוד לנצל ולתקן, לחדל מעשך ידניו, בימים אלו שורה על האדם - לו רק יחפץ בכך - רוח טהרה וסיעתא דשמאי שאין כדגמתה, אפשר לעשות מהפך רוחני שלם בזמן מועט, ולהפך ממש לאדם אחר!

ואולי בזכות התאמצותנו בימים אלו של 'אחרית שנה', יחוס ה' עלינו, יטה כלפי חסד, ויתן לנו הזדמנות שניה, שנה נוספת להוכיח את עצמנו, כנאמר (איוב לג, כג) "אם יש עליו

לב האדם, היסורים חורשים תלמים בלבו ועושים אותו רך, לב נשבר ונדכה, ואז יוכל לזרע בתוכו ולהצמיח תבואת התשובה*.

ומוכן מעתה שפאשר הוריקו פניהם של בני ישראל לשמע הקללות ונשבר לבם בקרבם, הרי השגה התכלית עוד בטרם נתקיימו הקללות, על פן אמר להם משה: טוב הדבר שפחדתם ויראתם, כי כל תכלית הקללות היא כדי לשבר את הלב ולהניעו לתשובה, ואם פן כשנשבר לבכם כבר בשמיעת הקללות לבר, ויכם בזה פאלו כבר חלו עליכם הקללות ממש, והא ראיה - שהרבה הכעסתם למקום ואתם קימים.

אמנם כל זה נכון לגבי אלה שהשמועה זעזעה אותם, הרי היתה היא עבורם תחליף ליסורים בפעל, אבל - ממשיך משה ומזהיר - "פן יש בכם איש או אשה או משפחה או שבט אשר לבבו פנה היום מעם ה' אלהינו... והיה בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשררות לפי אלה", למרות ששמע את דברי האלה, ממשיך בשאננותו פאלו לא קרה דבר, לגבי אדם פנה - אין עצה אחרת, אלא "ורכצה בו כל האלה הכתובה בספר הזה".

הרי לנו מה בין אלה שהוריקו פניהם לשמע הקללות לבין ההולכים בשרירות לבם, הראשונים סלקו את הפרענות מעליהם על ידי פחד ושבירת לב, ונותרו חיים ונצבים, אבל אלו שהתנהגו בשאננות והלכו בשרירות לבם באמרו ודאי ה' יסלח לנו ושלום יהיה לנו, הגבירו את חרון אף ה', "לא יאבה ה' סלח לו ורכצה בו כל האלה הכתובה בספר הזה".

הגאון רבי יעקב נימן וצ"ל הוסיף את משלו של המגיד מדובנא: בן עשירים חלה במחלת מעים, ורופא ממחה שהבהל אל מטתו קבע שעל החולה להקיא ובכך יבריא. אך מאחר שהיה מדבר בכך עשירים מפנק, לא הסכים הנער להביא אל תוך פיו את סם ההקאה פי מר הוא מאד. מה עשה הרופא? נטל סמי רפואה שונים ומשנים בריחם, והיה מבשלים בכלי בפני החולה, וכיון שהגיע ריח התבשיל לאפו של החולה - הקיא והבריא.

כך עשה הקדוש ברוך הוא עם ישראל, פרס בפניהם את תאור הקללות בפרוט רב, וזאת על מנת שיבואו לידי יראה ופחד רק משמיעתן, וממילא לא יצטרכו 'לטעם' מהם, ואכן שמיעת הקללות זעזעה אותם והוריקו פניהם, ובכך השיגו הקללות את תכליתן.

עוד נראה לבאר באפן נוסף: בני ישראל בשמעם את הקללות הוריקו פניהם ואמרו "מי יכול לעמד באלו" בחשבם שהקדוש ברוך הוא כשיכעס עליהם יביא את כל הקללות יחד, ואז באמת מי יכול לעמד באלו. פיסס משה ואמר: הרבה הכעסתם למקום, והרי אתם קימין לפניו, הרי שאין הקדוש ברוך הוא מביא עליכם פליה תכף ומיד, אלא מביא את היסורים שלב אחר שלב, בהדרגה, ומצפה שיבין האדם את סבת היסורים וישוב בתשובה ורפא לו, ורק כפאשר מתמלאת הסאה ואין שבים בתשובה - אז הקדוש ברוך הוא מביא את הקללות החמורות.

כח האמונה כנגד הקללות

כתב הרב חיד"א (פני דוד וילך) משם ספר 'לב אריה', לפרש פסוק (תהלים לד, כ) "רבבות רעות צדיק ומפלם יצילנו ה'", דהנה בקללות

א. ועל פי זה באר בספר 'תורת מאיר' בדרך נפלא לשון התפלה בברכת 'וצר אור': "בעל מלחמות, זורע צדקות, מצמיח ישועות, בורא רפואות", דהינו שפאשר באים יסורים על האדם, נדמה לפעמים בעיני בשר שהקדוש ברוך הוא חלילה 'בעל מלחמות', מכה ונוקם באדם על מעשיו וחטאיו נגדו, אולם אין זה נכון, אלא ביסורים שמביא עליו הוא 'זורע צדקות', משבר את לבו וזורע בו תבואת התשובה, ובכך 'מצמיח ישועות, בורא רפואות' כפאשר ררעים אלו נובטים וצומחים - ישועה ורפואת הנפש מביאים הם לאדם.

דְּמִשְׁנָה תוֹרָה אֵיכָּא תרע"ו תבות² כְּמִנְיָן רַעוּת, אָמְנָם בְּתוֹךְ פְּרִשְׁת הַקְּלָלוֹת אָנוּ מוֹצֵאִים כ"ו פְּעָמִים שֵׁם הַיְי"ה, הַעוֹלָה אֶף הוּא לְמִנְיָן רַעוּת (676=26*26) לְהוֹרוֹת שְׁשֵׁם הַיְי"ה - שֵׁם הַרְחָמִים - מִמֶּתֶק אֶת רַעַת הַקְּלָלוֹת. וְזֶהוּ שְׁאָמַר הַפְּתוּב "רַבּוֹת רַעוּת צַדִּיק", "וּמִכֹּלם - יִצְיָלְנוּ הוּי"ה" שְׂכ"ו פְּעָמִים שֵׁם ה' ה' שְׁתוּל' בְּתוֹךְ פְּרִשְׁת הַקְּלָלוֹת יְהִי הַגּוֹרֵם לְהַצְלָתוֹ מִן הַקְּלָלוֹת, שְׂיִתְמַתְקוּ וְיִהְפְּכוּ לְבִרְכוֹת.

וְיֵשׁ לְהוֹסִיף כִּי לֹא לְחִנָּם נִצַּל דּוֹקָא ה' צַדִּיק' מַרְעַת הַקְּלָלוֹת, שְׁהֵלָא נֶאֱמַר 'צַדִּיק בְּאִמוּנָתוֹ יִחְיֶה', הַכְּנִי 'צַדִּיק' - מְבִטָא 'בַּעַל אִמוּנָה', וְאִם כֵּן בַּעַל הָאִמוּנָה שְׁעֵינִי נְשׂוֹאוֹת בְּכָל עַת אֶל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֶל שֵׁם הַיְי"ה בְּרוּךְ הוּא, וְהוּא מֵאֲמִין בְּכָל לְבוֹ בִּישׁוּעַת ה' - אֵין בְּכַח הַקְּלָלוֹת לְהַשִּׁיגוֹ וְאִדְרַבָּה יִהְפְּכוּ עֲבוּרוֹ לְבִרְכוֹת.

עַל עֲבָדָה זוֹ, שְׁמַעְלַת הָאִמוּנָה מִמֶּתֶקַת הַקְּלָלוֹת וְנִהְפְּכוֹת לְבִרְכוֹת, יַעֲיֵד הַמַּעֲשֶׂה הַנּוֹרָא הַבָּא, אוֹתוֹ סֵפֶר רַבִּי יַעֲקֹב מוֹצְפִי וַצ"ל:

הַיְיָה מִשְׁפַּחָה אַחַת בִּירוּשָׁלַיִם, אֲשֶׁר בְּנָם הַקָּטָן הָיָה בּוֹכָה יוֹמָם וְלַיְלָה לֹא כָּל סָבָה נִרְאִית לַעֲיֵן. הַהוֹרִים פָּנּוּ לְרוֹפְאִים מִמְּחִים בַּיּוֹתֵר, וְלֹאֲחֵר בְּדִיקוֹת שׁוֹנוֹת וּמִשְׁנוֹת לֹא מִצְאוּ אַרוּכָה. הַחֲלוּ הַהוֹרִים לְפָנוֹת לְחַכְמִים בַּעֲלֵי הַקְּמִיעִים וְהַסְּגוּלוֹת לְמִינֵיהֶם, וְלֹא עָלְתָה בְּיָדָם מְאוּמָה.

וְהָיָה יוֹם אֶחָד הַלְכָה הָאֵם לְשׁוֹק, וּבְדַרְכָּה מִצְאָה עַל הָאֶרֶץ דָּף שֶׁל חֲמָשׁ. לְקַחָה אוֹתוֹ וְאָמְרָה: אוֹלֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יִשְׁלַח רְפוּאָה לְבָנִי עַל יְדֵי הַדָּף הַקְּדוֹשׁ הַזֶּה. כְּשֶׁהִגִּיעָה לְבֵיתָה נִקְּתָה אֶת הַדָּף שֶׁהָיָה מְלֵא בְּאֵבֶק

דְּרָכִים, הַנִּיחָה אוֹתוֹ תַּחַת הַכַּר שֶׁהֵבֵן יֶשׁן עָלָיו, וְנִשְׁאַה תְּפִלָּה חֲרִישִׁית: "רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, אָנִי אֵינִי יוֹדַעַת קְרָא וּכְתָב, אֶף יוֹדַעַת אָנִי שְׂדֵף זֶה שְׁמִצְאָתִי דָּף קְדוֹשׁ הוּא, יְהִי רַצוֹן שְׂיִהָא דָּף זֶה עָלָה לְתַרוּפָּה עֲבוּר בְּנִי".

וּמֵאֵת ה' הַיְיָה זֹאת, אוֹתוֹ עָרַב לְרֵאשׁוֹנָה בְּחִיּוֹ יֶשׁן הֵבֵן בְּנִחַת וּבְשִׁלְוָה לְלֹא צְעָקוֹת וְלֹלָא יְלָלוֹת.

כְּאֲשֶׁר הִרְגִישׁ הַבַּעַל בְּשָׁנוּי שֶׁהִתְרַחַשׁ אֲצֵל הֵבֵן, פָּנָה לְאִשְׁתּוֹ וּשְׁאַלָה הָאֵם הִיא יוֹדַעַת פֶּשֶׁר הַדְּבָר? הַאִשָּׁה נִגְשָׁה לְמִטַּת הֵבֵן, הוֹצִיאָה מִתַּחַת הַכַּר אֶת דָּף הַחֲמָשׁ, וְאָמְרָה: "הָאֵם יֵשׁ לָךְ קִמְעַ טוֹב יוֹתֵר מִהַחֲמָשׁ, הַבֵּט וּרְאֵה מֵה גְדוֹל כַּחַה שֶׁל תּוֹרַתְנוּ הַקְּדוּשָׁה!".

אֶף כְּאֲשֶׁר רָאָה הַבַּעַל אֶת הַדָּף, אֶחְזַתוֹ בְּהֵלָה וְחִשְׁכוּ עֵינָיו... הוּא פָּנָה לְאִשְׁתּוֹ וְאָמַר: מַה עָשִׂית? הֵלֵא דָּף זֶה מִפְּרִשְׁת כִּי תְּבוֹא הַעוֹסְקַת בְּקְלָלוֹת, וְכַתוּב בּו "יִכְכָּה ה' בְּשָׁגְעוֹן... וּפְחַדְתָּ לַיְלָה יוֹמָם, בְּבִקֵּר תֹּאמַר מִי יִתֵּן עָרַב וּבְעָרַב תֹּאמַר מִי יִתֵּן בְּקָר...".

אָמְרָה הַאִשָּׁה: "וְכִי מֵאֵין לִי לְדַעַת מַה כְּתוּב בְּדָף? יְדַעְתִּי שְׂדֵף זֶה מִהַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, וְאִמְרָתִי בְּזָכוֹת הַתּוֹרָה וּבְזָכוֹת הַשְּׁמוֹת הַקְּדוּשִׁים הַכְּתוּבִים בּו יִשְׁלַח ה' רְפוּאָה שְׁלָמָה לְבָנִי, וְהָיָה ה' עֲזָר".

כְּשֶׁסִּיִּם רַבִּי יַעֲקֹב לְסִפְר מַעֲשֶׂה זֶה, הוֹסִיף וְאָמַר: "רְאוּ מַה כַּחַה שֶׁל אִמוּנָה שְׁמַהֲפַכַת אֶת מִדַּת הַדִּין לְמִדַּת רַחֲמִים, וְהַקְּלָלוֹת הַנִּמְרָצוֹת נִהְפְּכוֹת לְבִרְכוֹת מַעֲלוֹת וְנִשְׁגְּבוֹת".

מֵאָה בְּרָכוֹת - הַגְּנָה מִמֵּאָה תּוֹכָחוֹת

אֵימָא בְּגִמְרָא (מִנְחוֹת מַג, ב): "חִיב אָדָם לְבָרַךְ מֵאָה בְּרָכוֹת בְּכָל יוֹם, שְׁנֵאמַר יְעֻתָּה

ב. עַיֵן יְרַחוּן אוֹר תּוֹרָה (שְׁנָה יב חוֹבְרַת יא-יב) שֶׁהֶעִיר שֵׁם כִּי בַחֲשׁוֹב מְדִיק עוֹלִים תְּבוֹת הַתּוֹכָחָה תִּשְׁע"ו או תִּשְׁע"ד (תְּלוּי אֵם מִשְׁמִיטִים אֶת הַפְּסוּק הָרֵאשׁוֹן "וְהָיָה אִם לֹא תִשְׁמַע..."), או אֶת הַפְּסוּק הָאַחֵרוֹן "אֵלֶּה דְבָרֵי הַבְּרִית..."). וְהִבֵּא מִסְפֵּר 'אִמְרֵי שְׁפָר' (דְּרוֹשׁ א) שֶׁתִּשְׁע"ד תְּבוֹת כּוֹלָלוֹת בְּתוֹכָן תִּרְע"ו תְּבוֹת כְּמִנְיָן רַעוּת, בְּתוֹסְפַת צ"ח תְּבוֹת כְּמִנְיָן צ"ח קְלָלוֹת עֲצָמָם נִמְצָא הַחֲשָׁבוֹן מְכוּן, [או תִּשְׁע"ו תְּבוֹת הַכּוֹלָלוֹת בְּתוֹךְ ק' קְלָלוֹת, עַיֵן לְקַמּוֹן וְעַיֵן.

ישראל מה ה' אלקיך שאל מעמך".¹ וברש"י: קרי ביה מאה וניש מרבתינו הראשונים שאמרו מה בא"ת ב"ש עולה יצ גימטריה ק']. וכתב בעל המנהיג (פתיחה): "דבר זה מסרת בידינו מאבותינו למשה מסיני, שיש עלינו לברך מאה ברכות בכל יום".

ובמדרש תנחומא איתא (קרח סימן יב) דדוד המלך תקן לברך מאה ברכות, על פסוק (ש"ב כג, א): "נאם דוד בן ישי ונאם הגבר הקם על" - "הקם על בגימטריא מאה, כנגד מאה ברכות, שפכל יום היו מתים מישראל מאה אנשים, בא דוד ותקנן למאה ברכות (דברים י, ועתה ישראל מה ה' אלהיך, קרי ביה מאה, אלו מאה ברכות, כיון שתקנום נעצרה המגפה".

וכתב בספר המנהיג שם: ונראים הדברים שאחר שמשנה רבנו תקן לברך מאה ברכות בכל יום שכחום, וכשראה דוד המלך עליו השלום שהיו מאה אנשים מתים בכל יום חזר ויסדם, שוב ושכחום עוד הפעם, וחרזו חכמי התלמוד ויסדום".

והוסיף על כך הגאון חיד"א (רוח חיים דרוש א') דיש לבאר מדוע דוקא מלכתחלה תקננו משה רבנו עליו השלום, דאיתא ברבנו הרוקח (סימן ש"כ) דהמברך מאה ברכות בכל יום נצול ממאה תוכחות; צ"ח הכתובות בפרישת פי תבא, ועוד ב' הרמוזות בפסוק (דברים כח, סא) גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזאת...". הרי סף הכל מאה. והלא הזכרנו דברי המדרש "למה נסמכה פרישת אתם נצבים לקלות? לפי ששמעו ישראל מאה קלות חסר שמים, חוץ ממ"ט שבתורת כהנים, הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמד באלו, התחיל משה לפיכך...". וכיון שנצטערו מאד על זה, אפשר שבו בפרק תקן משה

לישראל מאה ברכות, לומר אל תחושו לתוכחות, דהלא המברך מאה ברכות בכל יום נצל מהם.

ועל פי כל זה באר החיד"א בספרו 'חומת אנה' את הפסוק (תהלים פ"ק טז, ט): "לכן שמח לבי ויגל כבודי אף בשרי ישכן לבטח", שאמר דוד המלך עליו השלום: "לכן" גימטריא מאה, דהינו בעבור מאה ברכות שתקנתי, "שמח לבי ויגל כבודי" שהצלתי את ישראל מן המגפה, "אף בשרי ישכן לבטח" שעל ידי מאה ברכות נצול אדם ממאה תוכחות, כאמור בדברי הרוקח.

וסים (שם פס' י) "כי לא תעזב נפשי לשאול לא תתן חסידך לראות שחת", ויבאר על פי מה שאמרו כי אם נוציא מחשבון מאה ברכות ב' ברכות דאורייתא; ברפת המזון וברכות התורה, עולה צ"ח ברכות דרבנן, כמנין ג'הנם, דמי שמברך בכל יום צ"ח ברכות נצול מדינה של גיהנם, וזהו שאמר 'כי לא תעזב נפשי לשאול', שאנצל מדינה של גיהנם.

עוד פרש הגאון חיד"א (דבש לפי מע' ר, פני דוד וילך) את הפסוק הפותח את פרישתנו: "אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלהיכם", במה שכתב בספר 'דרוש שמואל' שכ"ו אזכרות יש בתפלת שמונה עשרה, אשר יש בכחם להגן מכ"ו אזכרות המצויות בתוכחות, ויש להרחיב הענין דכ"ו אזכרות שבתפלה עולים בגימטריה תרע"ו, הם מגנים מפני התוכחות שיש בהם תרע"ו תבות.

וזהו שאמרו רבותינו ז"ל, שהיו ישראל יראים מהתוכחות, אמר להם "אתם נצבים", פרוש כשתעמדו בתפלת שמונה עשרה "לפני ה' אלהיכם" תהיו נצולים, דכ"ו אזכרות שבתפלה מגנות מרעת התוכחות.

ג. ומה שנקט המנהיג 'למשה מסיני', ופרישת נצבים הלא נאמרה בערבות מואב, יש לומר דשגרא דלשנא נקט, ועוד אולי נתגלה סוד ק' ברכות למשה בסיני, ועתה פרשו לישראל, וצריך עיון.

כחה של תשובה

בהמשך הפרשה, מעידה התורה (דברים ל, א-ג): "והיה כי יבאו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה... ושבת עד ה' אלהיך ושמעת בקלו ככל אשר אנכי מצוך היום וקניף בכל לבך ובכל נפשך: ושב ה' אלהיך את שבותך ורחמך..."

ובתרגום יהונתן: 'ושבת עד ה' אלקיך ושמעת בקלו טוביכון דצדיקיא מרי תתובא דכד תחובון ותתובון מטאי תיובתכון עד כורסי יקרא דיי אלהכון, [אשריכם הצדיקים בעלי התשובה, כאשר תחטאו ותשובו - תגיע תשובתכם עד פסא הכבוד של ה' אלקיכם], וכן איתא בגמרא (יומא פו, א): "גדולה תשובה שמגעת עד פסא הכבוד שנאמר 'שובה ישראל עד ה' אלהיך'".

וכתב הרמב"ם (תשובה ז, ו):

"גדולה תשובה שמקרכת את האדם לשכינה שנאמר 'שובה ישראל עד ה' אלהיך', ונאמר 'ולא שבתם עדי נאם ה'', ונאמר 'אם תשוב ישראל נאם ה' אלי תשוב', כלומר אם תחזר בתשובה בי תדבק, התשובה מקרכת את הרחוקים, אמש היה זה שנוא לפני המקום משקץ ומרחק ותועבה, והיום הוא אהוב ונחמד קרוב וידיד..."

וממשיך הרמב"ם (שם הלכה ז):

כמה מעלה מעלת התשובה:

אמש היה זה:

מבדל מה' אלהי ישראל - שנאמר 'עונתיכם היו מבדלים בינכם לבין אלהיכם'.

צועק ואינו נענה - שנאמר 'כי תרבו תפלה אינני שמע'.

עושה מצוות ומורפין אותן בפניו - שנאמר 'מי בקש זאת מידכם רמס חצרי'.

והיום:

הוא מדבק בשכינה - שנאמר 'ואתם הדבקים בה' אלהיכם'.

צועק ונענה מיד - שנאמר 'והיה טרם יקראו ואני אענה'.

ועושה מצוות ומקבלין אותן בנחת ושמחה - שנאמר 'פי כבר רצה האלהים את מעשיך'.

ולא עוד אלא שמתאוים להם - שנאמר 'וערבה לה' מנחת יהודה וירושלם כימי עולם וכשנים קדמנית'.

ואין הדברים אמורים רק בתשובה גמורה הנעשית לפי כל פרטיה ודקדוקיה, אלא אפלו הרהור לב של תשובה - כחו יפה להגיע עד פסא הכבוד, כדאמרו חז"ל (פסיקתא רבתי פסקא מד): "'שובה ישראל עד ה' אלהיך' - דרש רבנו הקדוש גדול כחה של תשובה, שפיון שאדם מהרהר בלבו לעשות תשובה - מיד היא עולה, לא עד עשרה מלים ולא עשרים ולא עד מאה אלא עד מהלך חמש מאות שנים, ולא עד הרקיע הראשון אלא עד רקיע השביעי, ולא עד רקיע השביעי אלא שהיא עומדת לפני פסא הכבוד, פן הושע אומר 'שובה ישראל עד ה' אלהיך'".

תשובתם של מנשה ואחאב

איתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק מב): "רבי יהושע אומר תדע לך כח התשובה, בוא וראה ממנשה בן חזקיהו שעשה כל תועבות הרעות הרבה מאד מפל הגוים, והוא העביר את בנו באש לבעל, יצא חוץ לירושלם, מפריש וזבח לכל צבא השמים, וכאו שרי גדודים מלך בכל ואתוהו במיניקת ראשו והורידוהו בכלה ונתנו אותו במחבת אש, ושם קרא לכל אלהים אחרים שזבח ואין אחד מהם עונה אותו ומצילו, אמר אני אקרא לאלהי אבותי בכל לבי אולי יעשה לי ככל נפלאותיו שעשה לאבי, וקרא לאלהי אבותיו בכל לבו ונעתר לו ושמע תחנונו, שנאמר ויתפלל אליו ויעתר לו, באותה שעה אמר מנשה אית דין ואית דיין".

וביתר הרחבה בירושלמי (סנהדרין פ"י ה"ב):
"כתיב (דה"ב לג, י): וידבר ה' אל מנשה ואל
עמו ולא הקשיבו: ויבא ה' עליהם את שרי
הצבא אשר למלך אשור וילכדו את מנשה
בחחים ויאסרוהו בנחשתים ויוליכוהו בבבלה.
מהו בחחים? אמר רבי לוי מולא של נחשת
עשו לו ונתנו אותו בתוכה, והיו מסיקין
תחתיו. כיון שראה שצרתו צרה, לא הניח
עבודה זרה בעולם שלא הזכירה, כיון שלא
הועיל לו כלום, אמר: זכור אני שהיה אבי
מקרא אותי את הפסוק הזה בבית הכנסת
'בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית
הימים ושבת עד ה' אליהך ושמעת בקלו כי
אל רחום ה' אליהך לא ירפך ולא ישחיתך
ולא ישכח את ברית אבותיך אשר נשבע להם',
הרי אני קורא אותו, אם עונה אותי מוטב,
ואם לאו הוא פל אפיא שוין'. והיו מלאכי
השרת מסתמין את החלונות שלא תעלה
תפלתו של מנשה לפני הקדוש ברוך הוא,
והיו מלאכי השרת אומרים לפני הקדוש ברוך
הוא רבוננו של עולם, אדם שעבד עבודה זרה
והעמיד צלם בהיכל אתה מקבלו בתשובה,
אמר להן אם איני מקבלו בתשובה הרי אני
נועל את הדלת בפני כל בעלי תשובה, מה

עשה לו הקדוש ברוך הוא? תתר לו חתירה
מתחת כסא הכבוד שלו ושמע תחנתו, הרי
הוא דכתיב ויתפלל אליו ויעתר לו וישמע
תחנתו וישיבהו ירושלים למלכותו, כמה
השיבו? שמואל בר בינא בשם רבי אחא
ברוח השיבו, כמה דתימר 'משיב הרוח'.
'וידע מנשה כי ה' הוא האלהים' באותה שעה
אמר מנשה אית דין ואית דין.

וכן מצינו באחאב מלך ישראל, שכאשר
הרג את נבות היזרעאלי ובקש לדרת ולרשת
את פרמו, הוכיחו אליהו הנביא ואמר לו
"הרצחת וגם ירשת?", ואף נבא עליו נבואה
קשה, ונאמר 'ויהי כשמע אחאב את הדברים
האלה ויקרע בגדיו וישם שק על בשרו ויצום
וישכב בשק ויהלך אט', ואמרו בירושלמי
(סנהדרין שם): "כמה נתענה? שלש שעות נתענה,
אם היה למוד לאכל בשלש אכל בשש, אם
למוד לאכל בשש אכל בתשע, ויהלך אט'
מהו אט? רבי יהושע בן לוי אמר שהיה
מהלך יחף, כתיב ויהי דבר ה' אל אליהו
התשבי לאמר הראית כי נכנע אחאב מלפני,
אמר הקדוש ברוך הוא לאליהו ראה מנה
טובה שנתתי בעולמי, אדם חוטא לפני ועושה

ד. והנה לכאורה קשה מאד להבין, הלא תשובה אמיתית יסודה בכניעה עמוקה לבורא ותברך שמו, ואיך קבל הקדוש
ברוך הוא את מנשה בתשובה, בעוד הלה עומד ואומר בעזות מצח כלפי שמיא: אם אתה עונה לי מוטב, ואם
לאו הרי כלם שוים ח"ו, כביכול 'בוחן' הוא אם יש כח וממש בה', האם זו תחשב לכניעה?

ויש לומר באור בזה, בהקדם דברי הרמח"ל בספרו 'דרך ה' (פ"ח): "והנה בהיות שרצה הקדוש ברוך הוא בבחירת
האדם במעשיו, ובישר משפט הגמול לשלם לאיש כמעשהו, הנה כביכול משעבד הוא את הנהגתו למעשה האדם,
שלא ייטיב לו ולא ירע לו אלא כפי מעשיו. אך באמת הנה האדון ברוך הוא אינו משעבד לשום חק ואינו צריך
לזולתו ולא מתפעל משום דבר, ועל כן כשירצה להשתמש מרוממותו - הנה יפעל וינהג כפי רצונו בלי הכרח או
עכוב כלל. ואולם הנהגת המשפט ינהג כפי השעבוד שזכרנו, אך כשתגזר חקמתו היות נאות העברה על שורת
הדין, הנה ישתמש מרוממותו ויחוד שליטתו, ויעבר על פשע ויתקן כל קלקול בעצם כחו". ומסכם הרמח"ל:
"נמצאו כאן שני מיני השגחה, השגחת השכר וענש והשגחת השליטה ויחוד, ובשני הדרכים משגיח כבודו ותברך
תמיד על ברואיו".

מעשה יבאר, שודאי ידע מנשה שיש כח וממש בה', אלא זאת ידע גם ידע כי מצד הכללים והחקים הטבועים
בהנהגת הבריאה, מה שקרוי בלשון הרמח"ל 'הנהגת שכר וענש' - נמנעה ממנו דרך תשובה דהלא (סוטה מז, א)
"כל החוטא ומחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה", וידועים דברי הרמב"ם (תשובה ו, א): "ואפשר
שחטא אדם חטא גדול או חטאים רבים... שמונעין ממנו התשובה ואין מניחין לו רשות לשוב מרשעו", אכן
כאמור אצל הקדוש ברוך הוא, שהוא כל-יכול באמת, ישנה הנהגה של 'שליטה ויחוד', דהינו שאין הוא מחייב
לכללים שהוא קבע, ויכול לקבל את מנשה בתשובה אם יחפץ בכך.

וזוהו שאמר מנשה: אם הקדוש ברוך הוא עונה לי מוטב, ואם אין הקדוש ברוך הוא עונה לי, הרי כחו ח"ו כדמיון
כל הכחות קלם, שאינם יכולים להתנגד לכללים הטבועים בבריאה. ואכן אנו מוצאים שהתנהג הקדוש ברוך הוא
עם מנשה על פי הנהגת היחוד, וחתר חתירה תחת כסא הכבוד לקבלו בתשובה תוך שהוא מהפך ומשדד את
הכללים הרגילים שקבע הוא עצמו, ובזה הראה היותו 'כל יכול' בשלמות.

תשובה ואני מקבלו, הַדָּא הוּא דְכְתִיב: הֲרֵאִיתְּ כִּי נִכְנַע אַחָאב מִלְפָנַי יַעַן כִּי נִכְנַע מִפְּנֵי אָבִיא הֲרַעָה בְּיָמָיו בִּימֵי בְנוֹ אָבִיא הֲרַעָה עַל בֵּיתוֹ”.

וכן בפרקי רבי אליעזר: “תדע לך פח התשובה, בוא וראה מאחאב מלך ישראל שגזל וחסד ורצח שנאמר הרצח וגם ירשת, ושלח וקרא ליהושפט מלך יהודה והיה נותן לו מלקות ארבעים בכל יום שלשה פעמים, ובצום ובתפלה היה משכים ומעריב לפני הקדוש ברוך הוא ועוסק בתורה כל ימיו, ולא חזר על מעשיו הרעים עוד, ונתרצית תשובתו, שנאמר הֲרֵאִיתְּ כִּי נִכְנַע אַחָאב מִלְפָנַי”.

עוד כתב (חומת אנף בראשית ו', לב דוד פרק כא) “תשב אנוש עד דכא” (תהלים צ, א), ‘תשב’ - אותיות ‘שבת’ כלומר שהתשובה בשמירת שבת, ולכן בתבת ‘תשב’ נרמז שבת, כי על ידי השבת יש מציאות תשובה. ‘אנוש’ - אפלו עבד עבודה זרה כדור אנוש ופגם בכל, על ידי השבת יתקן, ואפלו שעבד עבודה זרה שהוא ככופר בכל התורה, ונמצא חטא בכל איבריו, והוא קשה מאד לעשות מצוות בכל איבריו, אפלו הכי על ידי השבת השקול ככל מצוות נמחל לו. ‘עד דכא’ ראשי תבות דים בפירה אשה, רמז לג’ עברות חמורות, גלוי עריות שפיכות דמים ועבודה זרה, הנמחלות אף הן על ידי זה.

השבת - ככח מסייע לתשובה

כתב החיד"א זצ"ל בספר ‘נחל קדומים’ על הפסוק “ושבת עד ה' אלקיך”: “ושבת אותיות ושבת, רמז כי התשובה לא תכונן אם לא בשמירת שבת, כמו שאמר הרב החסיד בידעת חכמה (שער השבת פ"ד) כי על ידי החטא ממשיך הטמאה בפנימיותו וחיצוניותו, אמנם על ידי התרטה והבכיה ממשיך בתוכו ניצוץ שכנינה, ואותו ניצוץ מגרש כח הטמאה מפנימיותו, עוד צריך לעשות מצוות חבילות באיברים שחטא בהם, ועל ידי זה יתהוו מלאכים ויגרשו מלאכי חבלה אשר בחיצוניותו. ושתים אלו אי אפשר כי אם בשמירת שבת, כי אז יזכה לניצוץ שכנינה של נשמה יתרה, גם צריך זמן רב לקיים מצוות באיברים שחטא, ומי יזכה, אבל שמירת שבת שקולה בכל התורה והוי כאלו קיים מצוות חבילות, זהו תרף אמרי קדוש.

דקה של למווד בשבת - מיליוני זכיות!

ספר רבי אליהו לופיאן זצ"ל: שהיתי פעם בשבת קדש אצל מרן החפץ חיים, ואמר חשבון נפלא ועצום: אמרו חז"ל שקולה שבת נגד כל התורה כלה, ממילא לפי זה כל מצוה שעושים בשבת שנה תרי"ג, וידועים דברי הגר"א זצ"ל שכל מלה בדברי תורה היא מצוה בפני עצמה, ואם כן כשעושים זאת בשבת מכפילים כל מלה ומלה בשש מאות ושלוש עשרה, נמצא כשאדם יושב ולומד תורה בשבת - אין סוף למצוות שיכול להוסיף על חשבונו.

ויש להוסיף נפך על דבריו: כתב ה'בן איש חי' (שמות ש"ב): “כתבו המקבלים ז"ל דגדול הפעל הנעשה מעסק התורה ביום שבת אלה פעמים יותר מן הנעשה מעסק התורה של ימי החל”.

ומעתה, הבה ונחשב: כל מלה של תורה - מצוה, ובשבת שקולה כנגד כל התורה, הרי שכל מלה בשבת שנה 613 מצוות, וזה נכפל באלה פעמים. עולה שש מאות ושלושה עשר אלף (613,000).

הראת לדעת דלא אפשר לשוב בתשובה ראויה, אלא אם כן יזדרז מאד בשמירת שבת, והוא רוח גדול, דבנקל תעלה תשובתו לפני ה' לריח ניחוח, וזה רמז ‘ושבת’ קרי ביה ‘ושבת’, כי התשובה והשבת צריכים זה לזה.

והרי ידועים דברי החפץ חיים שבדק ומצא כי בדקה נתן לומר כמאתים מלים, הרי ששכר דקה של למוד תורה בשבת (200*613,000) - עולה מאה עשרים ושנים מיליון ושש מאות אלף (122,600,000)

ושעה של למוד תורה (122,600,000*60) - עולה שבועה מיליארד ושלוש מאות וחמשים וששה מיליון (7,356,000,000) מלאכים מליצי ישר.

הרי לנו כמה מלאכים מליצי ישר אפשר לצבור בדקה ובשעה של למוד תורה בשבת, נורא למתבונן!

גם תשובה שאינה שלמה מתקבלת!

נאמר בתורה (דברים ל, ב): "ושבת עד ה' אלהיך ושמעת בקלו... ואתה תשוב ושמעת בקול ה' ועשית את כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום". ובאר בספר "צרור המור", מדוע כפלה התורה ב' פעמים את ענין התשובה. ומפרש כי התשובה שנאמרה בתחלה - אינה תשובה גמורה, כי הלא היא נובעת מדיחוק היסורים והצרות, והיא כי יבאו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה אשר נתתי לפניך, אולם כשתפיר כבר מעלת התשובה אזי תשוב מעצמך ועשית את כל מצותיו, באמרם 'מתוך שלא לשמה בא לשמה'.

למדנו מדבריו דבר נפלא וחזוק עצום לקראת הימים הנוראים, פעמים שאדם מתאש מלשוב בתשובה באמרו: איך אשוב ממעשי הרעים, הלא דרגות התשובה גבוהות מאד, ובדאי אין בכחי להשיגם. אולם ידע האדם שכל מחשבות אלו - עצת היצר הם, שהרי מפאן למדנו אף באשר עושה האדם תשובה שאינה גמורה - מקבלת היא ומרצה לפני

הקדוש ברוך הוא, שהרי על תשובת בני ישראל שאינה גמורה נאמר בתורה: "ושב ה' אלקיך את שבותך ורחמך".

וכדבר הזה כתב המבי"ט בספרו 'בית אלקים' (תשובה פי"ב): "אף על פי שמצות התשובה היא חרטה ועזיבת החטא, מכל מקום אינו כשאר המצוות שהעושה חלק מהמצוה אין לו שכר כלל, כמו מצות ציצית הוא בד' פנפות והעושה ציצית בג' פנפות לבד לא עשה כלום. אולם במצות התשובה, החרטה לבד בלא עזיבת החטא מועיל קצת, וכן עזיבת החטא בלא חרטה, וכמו שמצינו באחאב שנכנע מלפני ה' וקרע בגדיו וצם ושכב בשק שראה כמתחרט על מה שעשה ולא עזב את כל חטאיו, ועם כל זה - הועיל לו, כדכתיב "הראית פי נכנע אחאב... לא אבי הרעה בימיו".

"כי יעזר ה' לשבים..."

בדרך נוספת נתן לבאר את כפילות ענין התשובה שבפרשתנו, שהלא כידוע התשובה המעלה ביותר היא תשובה מאהבת ה', שעל ידה זדונותיו נהפכים לזכיות. אמנם כדרך השכר - כן ערך העבודה להגיע לכך, אם זוכה שזדונותיו נהפכים לזכיות ודאי שהעבודה היא קשה מאד, ויכול האדם להתקאש מלהגיע לדרגה זו. אלא אמרו חז"ל "הבא לטהר מסייעין אותו", וכתב רבנו יונה (שע"ת ש"א) "והתבאר בתורה כי יעזר ה' לשבים באשר אין יד טבעם משגת, ויחדש בקרבם רוח טהרה להשיג מעלת אהבתו, שנאמר ושבת עד ה' אלהיך וגו' ואומר בגוף הענין ומל ה' את לבבך וגו' להשיג אהבתו".

על כן הזכירה התורה ב' פעמים ענין התשובה, להורות שאם אף יתחיל האדם

ה. נראה דסמיו המבי"ט על דברי הירושלמי שהבאנו לעיל, דנתפרש שם רק ששב בתשובה על ידי יום אחד של צום והליכה יחף, ולא נתפרש ששנה דרכיו גמרי, אולם בפדר"א שהבאנו לעיל איתא להדיא ששנה דרכיו "ובצום ובתפלה ה' משכים ומעריב לפני הקדוש ברוך הוא ועוסק בתורה כל ימיו, ולא חזר על מעשיו הרעים עוד", וצריך עיון. [וכו העיר בספר 'רנת יצחק' מלכים שם]

כל הלקוחות והפקידים היו עסוקים באסוף המטבעות ולא ידעו את נפשו מרב התרגשות, כלם יחד עם העשיר השתטחו על הרצפה ואספו, ואותם רגעים נצל מנהל הבנק, חבש את הכפה וברך בלי שאיש יבחין בכך...

מעשה ביהודי בעל בית חרשת לשקיות נילון, שהלך אחר עצת אשתו לעשות מלאכתו ומיה, הוא הניח בכל אריזה של מאה שקיות רק תשעים וחמש שקיות, בחשבו שאין הלקוחות נוהגים לבדק את כמות השקיות באריזה, ואף הלך והפחית עד שמונים וחמש שקיות בכל אריזה, וכך עברו שנים רבות, ואיש לא תפס אותו בקלקלתו...

יום אחד החל עושה חשבון הנפש עם עצמו, מה יענה ביום פקדה כשיתבעוהו על המעשה הנורא שעשה? הלא גזל במשך השנים אלפים ורכבות של בני אדם, נכנס אל הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א ושטח לפניו את מר לבו. הציע לו הרב שאם עד היום שוק שמונים וחמש שקיות, הרי מעתה יוסיף חמש עשרה שקיות, דהינו שימכר מאה וחמש עשרה שקיות בכל אריזה, וכך יוכל לכפר על מה שעשה. היהודי קבל את הפסק, והחל מאותו יום לשוק מאה וחמש עשרה שקיות באריזה של מאה.

לא עבר זמן רב, ומידענו חוזר שנית אל הרב, ומספר לו שאחד הלקוחות החליט לספור את האריזה ומצא בה מאה וחמש עשרה שקיות. מיד פנה הלקוח אל כלי התקשורת וספר להם מעשה זה, אלה פרסמו את הספור כחדשה מרעישת, כיון שלא האמינו שגם בתקופתנו יש סוחר המוכן לשוק יותר ממה שמדפס על שקית המוצר.

הוסיף ואמר: לא רק שזכיתי לקדש שם שמים ברבים, שהצבור ראה את צדקותו וישרותו של סוחר שומר מצוות, אלא שלאחר הפרסום הוצף בית החרשת בהזמנות כה

לעשות תשובה, אף כי תהיה בדרגה הנמוכה - תשובה מיראה, יסיעוהו משמים להגיע לתשובה המעלה - תשובה מאהבה. וכן מדקדק בפסוקים, שבתחלה נאמר: "והיה כי יבאו עליך הברכה והקלה וגו' ושבת עד ה' אלקיך", הינו תשובה מפחד הקלות, ולבסוף "ומל ה' את לבך לאהבה את ה' אלהיך ואתה תשוב" תשובה מאהבה.

סיוע עצום לשב בתשובה

בספר 'אור לציון' מובא ספור שכתב הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל ברשימותיו הפרטיות, וממנו נתן ללמד על הסייע העל-טבעי אותו מעניק ה' לשבים אליו.

מנהל בנק, שהיה רחוק משמירת תורה ומצוות, בקש לשוב בתשובה. הוא החליט בשלב ראשון לשמר על המצוות העקרויות, אך בדבר אחד לא ידע את נפשו, כיצד יוכל לחבש כפה בשהותו מחר בבנק, הרי הכל יצחקו וילעגו לו על שהפך לדתי...

התלבטות זו לא הרפתה ממנו, ולבסוף הגיע לבנק בשעות הבקר בלי כפה. לקראת השעה עשר, הוציא האיש פתו והתכונן לאכל, ואז נזכר שהוא בגלוי ראש, וכיצד יברך?

עמד מנהל הבנק חסר אונים והלחם בידו, לחבש את הכפה לפני חבריו עדין אינו מסגל, אבל מאידך אסור לו גם לברך בגלוי ראש, ואז הגיעה הסייעתא דשמיא...

מתזה בלתי שגרתית ארע בבנק ברגעים אלו, אחד הלקוחות האמידים של הבנק נכנס ובקדו שקית גדולה של מטבעות שערפן היה שוה הון רב, ולפתע נקרעה השקית, וכל המטבעות נפלו ארצה בקול רעש גדול. ההמלה בבנק היתה גדולה. במקרים כאלה - כך מקבל - נותן מנהל הבנק הוראה לסגור את הדלתות כדי למנוע בזה, גם הפעם נתנה הוראה זו.

מרבנות, עד שאין לנו אפשרות להשתלט על כמות ההזמנות...

הוא נפטר מזמן, אף לפני עשר שנים ראה את בנו, יותר מזה אינו יודע.

הנגזל נמצא בארח פלא...

מעשה נפלא ספר הגאון רבי שמואל טרוביץ זצ"ל, רב וראש ישיבה בעיר ראשון לציון:

יהודי קשיש מעל גיל תשעים בשם ר' לייב נגש אלי, וכה ספר לי:

"גדלתי ברוסקה ללא תורה ומצוות, ובחסדי ה' חזרתי בתשובה, אף דבר אחד מעיק עלי שנים רבות: ברוסקה של אותם ימים, לפני ששים שנה, כשהפרנסה היתה בקשי והמסים הטלו ללא רחם, אני ואחי ועוד חברים הקמנו אגדה שהיתה פטורה ממסים, ועסקנו בממכר עורות בעסק שחור. אחי פראש האגדה פטר את אחד העובדים שלא עמד במשימות שלנו, והלה החליט לנקם בנו, והלשין למשטרה החשאית (הנ.ק.ו.ד) על פעלותינו. אחי כנקמה, ערף מכתב הלשנה נגדי, בו הוא מעיד על אותו אדם שעבר עברה כלכלית כלשהי בעבר, את המכתב שלחתי אני בדאר. מיד הנ"ל נעצר ונענש באפן חמור במיוחד, ויצא בגזק כספי גדול.

כשחזרתי בתשובה נזכרתי במעשה חמור זה ששמתי בו כשליח, הרי אני על פי ההלכה נחשב "מוסר" ומלשין, ועתה בהגיעי לגיל זקנה ושיבה - הנה קצי קרב, ועל ראשי מקטרג חטא חמור שבין אדם לחברו, שאין תשובה מועלת עד שישב את הגזלה, ומה בידי לעשות?"

כאשר סים את ספורו, פרץ בבכי מר והתחנן: "רבי, עזר לי לצאת מן הסבך הזה, הדבר בנפשי!"

שאלתיו האם ידוע לו אם אותו יהודי חי? אם יש לו יורשים? והשיב כי לפי השמועות

ר' לייב המשיך וספר: "יש לי שתי בנות ברוסקה שהן בנות שבעים, פניתי אליהן שתשתדלנה לחפש עקבותיו של יהודי זה, אף הן לא עשו מאומה".

הסברתי לו בצער רב כי אני יכול לעזור לו, מה יש בידי לעשות? אולם הוא בכה ביתר שאת ואמר: "רבי, אתה המרא דאתרא, וכפי שידוע מה שהמרא דאתרא פוסק כף מתקבל בשמים, כל מה שתטיל עלי אעשה ובלבד שאקבל ממך פסק בכתב שיצאתי ידי חובתי, והנני זכאי ופטור מכל, ועם פסק דין זה אבוא לבית דין של מעלה".

הדברים הללו הדהימו אותי, אמרתי לו שעלי לחשב ולהתיעץ עם תלמידי חכמים. כלם טענו כי קשה לזכותו לגמרי ולפטרו מכל וכל, החלטתי לצרף את רבני העיר שנשב בבית דין ונחליט בסיעתא דשמיא מה נתן לעשות.

הזמנתי אותו לבוא ליום רביעי, בעוד עשרה ימים, וככל שהתקרב אותו יום - חשתי מועקה קשה, מפני שצפיתי שלא ימצא פתרון מעשי לבעיתו.

ביום שלישי בשעת בקר מקדמת, דופק ר' לייב על פתח ביתי דפיקות חזקות, הוא נכנס כשפלו נרגש ונסער מבשר לי בצלה: ברנף ה', הבעיה נפתרה. לאחר שישב ונרגע קצת ספר, שבנימים האחרונים חלה ופנה לרופא, מאחר והקדים - ישב בחוץ והמתין בתחנת אוטובוסים ליד קפת החולים. צמוד אליו בספסל ישב יהודי מבגר שגפר עליו שעלה מחבר העמים, אותו יהודי התחיל לגלגל עמו שיחה והתברר שהוא מאותה העירה בה הנה גר היהודי אותו הוא מחפש כל כך. לשאלתו אם הוא מכירו, השיב הלה:

"בְּיָדַי, הוּא הָיָה חָמִי וְאֲנִי חֲתָנוּ" חֲזַרְתִּי וְשָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ לְמָקוֹם מְגוּרָיו, הַשִּׁיב לִי: "כָּאֵן, בְּרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן בְּשֹׁכֵן הַרוֹסִים".

ר' לייב נדהם לשמע שאכן מבקשו נמצא, הוא ספר לו את אשר קרה, והלה הזמין לביתו. כשהגיע לביתו וספר את כל הספור. קמה אשתו ואמרה שהיא זוכרת היטב את הספור, כיצד אנשי המשטרה החשאית פשוטו לפתע על הבית, היא גם זכרה את סכום הכסף שהם לקחו ועוד פרטים שונים שלא היו ידועים לר' לייב.

הפטיר רבי לייב: "הייתי אז האדם המאשר ביותר עלי אדמות, זכו אותי מהשמים באפן פלאי למצא את המשפחה שכה חפשת".

מפנין שאותו יהודי שבק חיים לכל חי לפני זמן רב, היה צריך לברר בדיוק מי הם יוצאי חלציו שלהם משפט הירשה. אחרי דרישה וחקירה התברר שישנם שלשה נכדים ברוסיה שהם היורשים על פי דין תורה, ואז נזכר ר' לייב שפאשר עזב את רוסיה הייתה לו תכנית חסכון בבנק שהכילה סכום זהה לסכום הנזק שנגרם על ידי ההלשנה, את הכסף לא נתן היה להוציא לארץ, אף קימת אפשרות להעביר את הכסף מהבנק לתושבי רוסיה. הוריתי לו שאם סכום הכסף הנשאר בבנק יעביר לשלשת היורשים, והם יאשרו שקבלו את הכסף בקבלה כתובה, וכך עשה. כעבור זמן מה הגיעו שלש קבלות, שביחד הוו תשלום על כל החוב.

לאחר שהקבלות הגיעו, בא אלי ר' לייב כשכלו קורן מאשר ובקש: "המתחיל במצנה אומרים לו גמר, פאשר יגיע זמני ללכת מהעולם תניח בקברי את הקבלות האלו, וזה ישמש לי מסמך לפני בית דין של מעלה", וכך היה. זמן קצר לאחר שנפטר הופיע אלי בחלום כשהוא שמח ואמר: בשמים זכוני בענין ההוא, ויצאתי נקי וטהור.

"כי קרוב אליך הדבר מאד"

אומרת התורה (דברים ל, יא-יד) "כי המצנה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאה היא ממך ולא רחקה הוא: לא בשמים הוא לאמר מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו וישמענו אתה ונעשנה: ולא מעבר לים הוא לאמר מי יעבר לנו אל עבר הים ויקחה לנו וישמענו אתה ונעשנה: כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו".

וברש"י פרש שהדברים נאמרו ביחס לקנין התורה: "לא בשמים היא" - שאלו היתה בשמים היית צריך לעלות אחריה וללמדה, "כי קרוב אליך" - התורה נתנה לכם בכח ובצל פה.

ובמדרש (דבר"ר פ"ח): "זהו שאמר הכתוב (משלי כד) "ראמות לאויל חכמות בשער לא יפתח פיהו", מהו ראמות לאויל חכמות? רבנן אמרי הטפש הזה נכנס לבית הפנסות, ורואה אותן עוסקים בתורה, והוא אומר להן: היצף אדם למד תורה תחלה? אומרים לו: תחלה קורא במגלה ואחר כך בספר ואחר כך בנביאים ואחר כך בכתובים, משהוא גומר את המקרא שונה את התלמוד ואחר כך בהלכות ואחר כך באגדות. פנין ששומע כך אומר בלבו: אימתי אני למד כל זאת, וחוזר מן השער, הוי 'בשער לא יפתח פיהו'. אמר רבי ינאי למה הדבר דומה? לכפר שהיה תלוי באויר, טפש אומר: מי יוכל להביאו? ופקח אומר: לא אחד תלה אותו, מביא סלם או קנה ומוריד אותו, כך כל מי שהוא טפש אומר: אימתי אקרא כל התורה? ומי שהוא פקח מהו עושה? שונה פרק אחד בכל יום ויום, עד שמסים כל התורה כלה".

ובספר 'קדוש ונורא שמו' (מאמר מב) להגאון רבי יצחק פנחס גולדווסר שליט"א, העיר במדרש זה מספר הערות:

א. לכאורה אין המשל דומה לנמשל, בנמשל טוען הטפש שאי אפשר ללמד את

כל התורה כלה והחכם סובר שאפשר, והרי יש כאן מחלקת. ואלו במשל אין וכוח כלל, כלם סבורים כאחד שבלא סלם אי אפשר להוריד את הכפר, ועם סלם או קנה אפשר להורידו, מה תשובה יש בזה לטענת הטפש שתורה לא יתכן ללמד את כלה?

ב. האם יש כאן מחלקת בחשבון, וכי אי אפשר לעשות חשוב אם אפשר להספיק ללמד את כל התורה במשך חיי אנוש, ועוד אלבא דאמת חשובו של הטפש נראה צודק יותר משל החכם, וכי אפשר להספיק ללמד את כל התורה כלה במשך חיי האדם הקצרים?

ג. עוד יש להקשות על פשוטו של מקרא, התורה באה ללמדנו שאין המצוה שהיא ידיעת התורה נפלאה ולא רחוקה, אין היא בשמים ואינה מעבר לים, כי אם קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו. הרי כאן פלא, אדם עלול לטעות טעות קטנה או גדולה אבל אינו עלול לחשב על מה שהוא קרוב אליו מאד בפיו ובלבו שהוא בשמים או מעבר לים, איך יתכן שמחשבות האדם כל כך רחוקות מהמסקנה?

אלא סוד הענין יובן על פי חדוש נפלא שחדש רבנו המאירי בשם רבנו סעדיה גאון בפרושו לספר משלי (ח, לד) זה לשונו: "והצריך בהתמדת הלמוד... שאם תיעד זמן בלמוד החכמה על דרך שאמרו בברייתא של אבות יכול אדם ללמד תורה בעשר שנים, לא תחשב שהחלק העשירי ממנה ילמד בשנה ראשונה, אלא בראשונה ישיג מעט, ובשניה כפלים, וככל שיתעסק בה עוד תקל הבנתו, וימצא לפניו נתיב החכמה דרך סלולה, ויפה לו שעה אחת בסוף - מאריך זמן בהתחלה".

מעשה מובנת טעותו של הטפש, אין הוא טועה בחשוביו, אדרבה הצדק עמו - לפי יכלת ההשגה של הלומד בתחלת למודו, אף אם יחיה אלף שנים לא יוכל להכיל את כל התורה כלה. טעותו היא בכך שאינו מבין

שעל ידי כל פרק ופרק שהוא לומד, יכלת למודו נכפלת ומשתלשת, עד כי בסוף ימיו יתברר כי אותה תורה שבתחלת למודו הייתה באמת נפלאה ורחוקה בשמים ומעבר לים, הייתה בעצם קרובה אליו מאד.

והרי זה כדגמת כלי שדפנותיו עשויים מחמר מתמתח מאד, טרם שמלאו את הכלי - הקבלת שלו היא קילו אחד בלבד, עם מלוי הכלי מתמתחים דפנותיו והוא עשוי לקלט עוד קילו נוסף, וכן הלאה, ככל שתמלא את הכלי תפנה בו מקום לתכולה נוספת. המתבונן בכלי בטרם מלואו משכנע כי אי אפשר למלא בכלי זה יותר מקילו אחד, ואכן הצדק עמו, ואף על פי כן טועה הוא, מפני שאינו יודע את סוד גדילתו של הכלי בד בבד עם מלואו.

זהו שבארנו לנו תו"ל על ידי המשל של כפר התלוי באויר, כפי המצב בתחלה, טרם שהביאו סלם או קנה, צודק הטפש בטענתו: "מי יוכל להביאו", נפלאה ורחוקה היא ידיעת התורה בשמים ומעבר לים, מי יעלה ומי יעבר לנו ויקחה לנו? זהו שאמר הקדוש ברוך הוא: "לא נפלאה היא" ואם נפלאה היא - ממך, שאין אתה עוסק בה" נפלאה היא ואינה נפלאה, כל עוד שאינך עוסק בה - נחשבת היא כנפלאה ממך, כמי שאין באפשרותך להשיגה, כי לפי כלי הקבול העכשווי אף אם תרצה לא תוכל להכילה, אף על פי כן לא נפלאה היא, בידיך להביא סלם או קנה, קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו.

תשובה - מלתא זוטרתא היא...

והנה הרמב"ן בפרושו לתורה, באר תכן פסוק זה ביחס למצות התשובה, שעליה נצטוינו בתחלת הפרק 'ושבת עד ה' אלקיך'. וככל אשר אמרנו ביחס לתורה - כן הדבר גם ביחס לתשובה, תמהים אנחנו איך יתכן לומר על תשובה קרוב אליך הדבר מאד?

וכי תשובה מלתא זוטרא היא? וכי כל כף קל לשבר הרגלים, להתגבר על תאוות? לשלל מסכמות ולתקן מדות? לב יודע מרת נפשו עד כמה קשה לכל אחד ואחד מאתנו לחזר מאותם חטאים או הרגלים רעים שהתמכרנו להם, ואיך תתישב על לבנו קביעת התורה שלמרות הנדמה לנו קרוב אלינו הדבר מאד.

אכן גם כאן במצות התשובה כמו במצות ידיעת התורה, מתעצמת היכולת תוך כדי העשייה. ככל שהפלי מלא יותר הוא מחזיק יותר. על דרך משל, אדם שנפצע בתאונת דרכים, והיתה ידו חבושה אחר שבר רציני חדשים מספר, כאשר הורידו מעליה את הגבס אחר שנתרפאה - לא היה מסגל אותו אדם להרים אפילו משא של מאה גרם, הוראות הפיזיותרפיסט היו שעליו להתאמץ להרים בכל יום משא כבד יותר מאשר זה שהרים ביום הקודם. ביום הראשון יגביה משקל מאה גרם, למחרתו מאתיים גרם, ביום השלישי שלש מאות גרם וכן הלאה, עד שאחר זמן ממשך יהיה אותו אדם מסגל להרים משקל עשרה קילוגרם בידי הזו, פי מאה ממה שלא היה מסגל להרים כאשר הורידו מעל ידו את הגבס. מהו סוד ההצלחה של השיטה הזו? אלא אמרו רבותינו 'האדם נפעל כפי פעלותיו', הפעלה שהחלה עושה בידו מעצימה את כחו ומוסיפה עליו כפל כפלים לטוח ארוך, על ידי פעלת ההרמה של משקל מאת הגרם נתחזק כחה של היד והיא מסגלת מעתה להרים כפלים.

כמו כן בנמשל לענין עבודת התשובה, עם כל נסיון נוסף שהאדם מתגבר בו, אף הקדוש ברוך הוא מוסיף ועוזרו לתזק את כוחותיו לעמד בנסיונות כבדים יותר, אף סוף סוף כיון שעל ידי עמידתו בנסיונות, האדם הוא שמעורר את הסיעתא דשמיא, נחשב שקרוב אליו הדבר מאד.

והנה על הפסוק "ועתה ישראל מה ה' אלהיך שאל מעמך כי אם ליראה", שואלת

הגמרא (ברכות לג, ב): אטו יראת שמים מלתא זוטרתא היא? והאמר רבי חנינא משום רבי שמעון בן יוחאי: אין לו להקדוש ברוך הוא בבית גנזיו אלא אוצר של יראת שמים, שנאמר: יראת ה' היא אוצרו! ומתרצת הגמרא: אין, לגבי משה מלתא זוטרתא היא. דאמר רבי חנינא: משל, לאדם שמבקשים ממנו כלי גדול ויש לו - דומה עליו ככלי קטן - קטן ואין לו - דומה עליו ככלי גדול.

לכאורה פננת הגמרא היא, שבאמת יראת ה' היא כלי גדול, קשה מאד לזכות לה, ועל כן הקדוש ברוך הוא גונזה באוצרו, ואף על פי כן התבטא משה רבנו "ועתה ישראל מה ה' אלקיך שאל מעמך כי אם ליראה", כי לגביו נחשבת יראת שמים כמלתא זוטרתא.

אולם השאלה עולה מאליה, מה בכך שכלפי משה יראת שמים היא כלי קטן, הלא משה מדבר אל ישראל, "ועתה ישראל מה ה' אלקיך שאל מעמך וגו'", אם כן צריך למדד את מדת הקשי בהשגת היראה לפי אלו שמיהם הוא שואל אותה.

אלא הבאור הוא כפי דברינו, מי שלא זכה ליראת שמים - מחשיב אותה לכלי שאין יכולת לקנותו, ומי שזכה לה - יודע שקל היה הדבר. ממילא משה רבנו שהיה נכון בכל נפשו ומאודו לקנות יראת שמים, עבורו היא נחשבת לדבר קל, שהלא ככל שהיה עמל בקנינה - היה מקבל סיוע בכפל כפלים. וכך הוא ביחס לכל אדם ואדם מישראל, רק אם לא יעמד ויסתכל מן הצד, אלא "קפץ למים", הרי יגלה שבסופו של דבר חפץ ה' בידו יצליח הרבה מעבר לכפי עצמו.

האוצר מצוי מתחת לגשר

"לא בשמים היא לאמר מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו וישמענו אתה ונעשנה: ולא מעבר לים היא לאמר מי יעבר לנו אל עבר הים ויקחה לנו וישמענו אתה

ונעשנה: כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך
ובלבבך לעשותו.

אנשים רבים קמים יום בהיר אחד ומחפשים
משמעות לחיים, הלא החיים החמריים אשר
עצבו על ברפיה של תרבות המערב אינם
נותנים שום ספוק לנפש, אדרבה הם רק
מחדירים בתוכה ריקנות, וגורמים לה להיות
עוד יותר רעבה וצמאה למשהו אחר, משהו
נעלה יותר...

הרבה מהם נודדים למזרח, לסין, לתאילנד,
מאמינים הם שאם ישתקעו במנזרי המזרח
הרחוק, ויקנו את תורותיהם של כל מיני כהני
דת, גורואים ו'מאסטרים' שונים ומשנים,
יזכו לחוות שלווה פנימית.

אולם ידוע מכמה חוזרים בתשובה, שדווקא
לאחר שעשו את כל המסע המפריך, העפילו
על פסגות ההרים של נפאל וטיבט, ופגשו
פנים מול פנים את ה'גורו' הדגול, שהכל
שחים כמה צמקה ועצומה תבונתו, נכונה
להם הפתעה...

כאשר צינו בפניו שמוצאם מן העם היהודי,
הביט בהם ה'גורו' הזקן ואמר בתמיהה: "אם
כן, לשם מה באתם אלי? הלא בתורתם של
היהודים אפשר למצא את התרופות הטובות
ביותר לנפש, חזרו לארצכם, ותגלו זאת".

ואכן המומים ומפתעים שבו אותם יהודים
תועים לארצם, פתחו את ספרי הקדש, וגלו
שכל האוצרות אליהם שאפו ויחלו, ועבורם
חצו יבשות וימים - מצויים בין קפלי דפיהם.

"לא בשמים היא... ולא מעבר לים היא...
כי קרוב אליך הדבר מאד".

ידוע המעשה, אותו היה נוהג לספר רבי
בונם מפשיסחא זצ"ל, על רבי איזיק, אשר
בנה בעיר קראקא את בית הכנסת המכונה על
שמו "ר' איזיק ר' יעקעלע'ס שוהל". ומעשה
שהיה כף הנה:

היו הנה יהודי ור' איזיק שמו. יהודי תם
וישר וירא אלקים, אף איש פשוט העובד
לפרנסתו בעמל כפיו. לילה אחד, חלם שעליו
לנסע לפראג, לסור לסביבות ארמון המלך,
ולחפר תחת הגשר המוליך אל הארמון, שם
מצא אוצר גדול ויתעשר. בתחלה בטל ר'
איזיק את דבר החלום באמרו 'חלומות שוא
ידברו', אולם כאשר נשנה החלום מספר
לילות, הבין ר' איזיק שדברים בגו, והחליט
לצאת לדרך.

נסע ר' איזיק לפראג, בהגיעו לשם פנה
מיד אל הגשר הסמוך לארמונו של המלך,
בהתקרב אל הגשר ראה לחדתו כי המקום
שמור היטב על ידי חיילים רבים, העומדים
על משמרתם יומם ולילה, ומונעים מבני אדם
להתקרב אל הגשר.

הצטער ר' איזיק על אשר הטריח עצמו
לבוא ממרחק כה רב בחנם, ועתה עליו לשוב
לבתו בידים ריקות. מרב צער שוטט במשך
כל היום אנה ואנה בסביבות הגשר, כשהוא
שקוע במחשבות והרהורים על חלום העשר
שלא התממש. עם חשכה עזב את המקום
ונטה ללון בבית מלון. למחרת חזר אל המקום
אשר עליו חלם ששם ימצא עשרו, כף עשה
מספר ימים.

שר הצבא הבחין שמדי יום מופיע איש
יהודי הולך שחוח ועטוף בגוון, ומתבונן
בצער בגשר ובחילים המפקדים על שמירתו,
החליט שעליו לבדק את פשר הדבר. קרא
שר הצבא לר' איזיק ושאלו: "אמר נא לי
יהודי, מה מעשיך כאן בימים האחרונים,
ולמי אתה ממתין?", ספר לו ר' איזיק על
החלום אודות האוצר הטמון מתחת לגשר,
ובעקבות אותו חלום נסע דרך ארצה זאת
מקראקא לפראג.

לשמע הדברים פרץ שר הצבא בצחוק רם,
ואמר לו: "האם בגלל חלום שאין בו ממש
הטרכת עצמך לבוא מעירך עד העיר הגדולה

פראג? לא יאה לאדם נכבד כמותו להאמין לדברי חלומות. הנה, גם אני חלמתי שפעלי לנסע לעיר קראקא, פי בביתו של יהודי בשם ר' איזיק טמון אוצר גדול תחת התנור, ובכך האם יעלה בדעתי לנסע לקראקא עקב דברי חלומות אלה?".

מששמע ר' איזיק את דברי שר הצבא, החל לבכו פועם בחזקה... עתה הבין שבואו לפראג היה כדי שישמע מפי השר שהאוצר נמצא בביתו אשר בקראקא. מיד חזר ר' איזיק לביתו, חפר תחת התנור, מצא את האוצר והתעשר עשר רב. מהונו בנה בית הננסות הנקרא עד היום על שמו: "ר' איזיק ר' יעקעלעם שוהל".

"בתוך עמי אנכי ישבת"

בשיחתנו הקודמת, הזכרנו מספר עצות שיש בהן סגולה לזכות ביום הדין: פחד הדין, מרחם על הבריות, לדון לכף זכות, לזכות את הרבים. מלבד זאת, ישנה סגולה נוספת, עליה נדבר עתה, והיא להתנהג בימים אלו באופן של 'בתוך עמי אנכי ישבת'.

מספר בנביא (מ"ב ד, ח-יד): "ויהי היום ויעברו אלישע אל שונם ושם אשה גדולה ותחזק בו לאכל לחם ויהי מדי עברו יסר שמה לאכל לחם: ותאמר אל אישה הנה נא ידעתי פי איש אלהים קדוש הוא עבר עלינו תמיד: נעשה נא עלית קיר קטנה ונשים לו שם מטה ושלחן וכסא ומנורה והיה כבאו אלינו יסור שמה: ויהי היום ויבא שמה ויסר אל העליה וישכב שמה: ויאמר אל גיחזי נערו קרא לשונמית הזאת ויקרא לה ותעמד לפניו: ויאמר לו אמר נא אליה הנה חרדת אלינו את כל החרדה הזאת מה לעשות לך היש לדבר לך אל המלך או אל שר הצבא ותאמר בתוך עמי אנכי ישבת: ויאמר ומה לעשות לה ויאמר גיחזי אכל בן אין לה ואישה זקן".

הנביא אלישע, שהתפעל ממסירותה של השונמית עבורו, שואל אותה האם היא זקוקה לעזרה כלשהי, והיא עונה: איני זקוקה לכלום, 'בתוך עמי אנכי ישבת'. ולכאורה צריך באור מה פשר תשובה זו? ועוד כיצד נתן לו מר שלא היה לה על מה לבקש, הלא תקף ומיד אומר גיחזי לנביא 'אכל בן אין לה ואישה זקן', ומדוע לא בקשה ברכה מהנביא לבנים?

ובאר בזה בזה הקדוש (נח דף ט, ב): "רבי אלעזר אמר תא חזי, בשעתא דדינא שריא בעלמא לא ליבעי ליה לאיניש דידבר שמיא לעילא. דהא אי אדבר שמיא דכרון חובוי וייתון לאשגחא ביה. מנלן? משונמית, דההוא יומא יום טוב דראש השנה הנה וקודשא בריך הוא דאין עלמא. וכדין אמר ליה אלישע (מלכים ב' ד') היש לדבר לך אל המלך, דא קודשא בריך הוא. דכדין אקרי מלך. מלך הקדוש מלך המשפט. ותאמר בתוך עמי אנכי ישבת. לא בעינא דידכרון לי וישגחון בי אלא בתוך עמי. מאן דעייל רישיה בין עמא לא ישגחון עליה למידן ליה לביש. בגיני כך אמרה בתוך עמי". [תרגום: רבי אלעזר אמר, בוא וראה בזמן שהדין שורה בעולם, לא נצרך לו לאדם שיהיה נזכר שמו למעלה, שהרי אם נזכר שמו - יזכרו חטאיו, ויבואו להשגיח בו. מנין שפך הוא? משונמית, שיום ההוא יום טוב של ראש השנה היה, והקדוש ברוך הוא דן אז את העולם, ואז אמר לה אלישע "היש לדבר לך אל המלך" זה הקדוש ברוך הוא שנקרא אז מלך. מלך הקדוש, מלך המשפט. ותאמר 'בתוך עמי אנכי ישבת', איני רוצה שייזכרו אותי וישגיחו בי, אלא בתוך עמי. מי שמכניס ראשו בין העם, אין משגיחים עליו לדון אותו לרע, לפיכך אמרה בתוך עמי].

אלישע הנביא הציע לה שבבעבור החסד שעשתה עמו, יתפלל עליה לפני הקדוש ברוך הוא ויגשים כל משאלותיה, אולם היא סרבה לכך, ולא רצתה שיתפלל עליה באופן פרטי, פן ידקדק הבורא בדינה, אלא חפצה להיות חלק מהכלל.

וכן בזהר הקדוש (בשלח דף מד, ב): "בשעתא דדינא תליא בעלמא, לא יתפרש בר נש בלחודוי, ולא יתרשים לעילא, ולא ישתמודעון ביה בלחודוי, דהא בזמנא דינא תליא בעלמא, אינון דאשתמודעון ורשימין בלחודייהו, אף על גב דזכאין אינון, אינון אתפסן בקדמיתא. ועל דא, לא לבעי ליה לאיניש, לאתפרשא מבין עמא לעלם, דבכל זמנא רחמי דקודשא בריה הוא על עמא פלהו פחד. ובגיגי פה אמרה, בתוף עמי אנכי ישבת, ולא בעינא לאתפרשא מנייהו, כמה דעבדנא עד יומא דיין". [תרגום: בשעה שהדין תולה על העולם, לא יפרד אדם מן הכלל לבדו, ולא יצין למעלה, ולא ידעו אותו לבדו, כי בשעה שהדין תולה על העולם אלו שנודעו ונרשמו לבדם - אף על פי שצדיקים הם, נתפסים מתחלה, ועל כן אין אדם צריך לפרש מן העם לעולם, כי רחמי הקדוש ברוך הוא נמצאים תמיד על העם בלוי ביחד. ומשום זה אמרה 'בתוף עמי אנכי ישבת' ואיני רוצה להפרד מהם כמו שפשיתי עד היום הזה.]

וכתב בספר 'דעת חיים' (עמ' קפג): ובאמת זהו למוד ועצה גדולה בפרס ימי הדין והמשפט, שפדי לזכות בדין - עקר מגמת האדם צריכה להיות שיכון לכלל את מעשיו בתוף הכלל, כדי שעל ידי השתיכותו לכלל יהיו מעשיו 'מעשים של הכלל', וכשמעשיו ישתיכו לכלל לא ישגוהו במעשיו הרעים ויזכה בדין בתוף כלל ישראל.

ומספרים על הגאון רבי אלחנן וסרמן וצ"ל, שהיה מתחנן שבראש השנה לא יעלו אותו לתורה, ואפלו שכתוב בפוסקים (משה אפרים תקפ"ד אות יז) שראוי לכל אחד מישראל לעלות לתורה בראש השנה, חשש אותו גאון פן יבקרו את פנקסו בשמים, והעדיף שלא לבלט. וידוע מנהגם של כמה ראשי ישיבות, שפימי 'חדש אלול' אינם יושבים כמנהגם ב'מזרח', אלא קובעים מקומם בין ספסלי התלמידים, וזאת כדי לקיים בעצמם 'בתוף עמי אנכי ישבת'.

עוד מספר על הגאון רבי מאיר שמחה מדוינסק וצ"ל, בעל 'אור שמח', שפאשר שכב על מטתו כשהיה חולה אנוש בימיו האחרונים, נזדמן לעירו הגאון רבי אלחנן וסרמן וצ"ל, וכשעמד רבי אלחנן ליד מטתו בתאריף ג' אלול, שהיה יום אחד לפני פטירתו, הציע לשלח טלגרמות לישיבות הגדולות לרפואתו. עשה רבי מאיר שמחה בידו תנועת סרוב, והזכיר את דברי הזהר הקדוש בענין האשה השונמית שהעדיפה להכלל בתפלת רבים, מאשר שיתפללו בעדה באפן מיחד.

מדוע לא נקבע 'יום הדין' בסוף שנה?

בספר 'דברים אחרים' (דיוש כ) הביא תקירת הרמ"ק, אשר עורר למה קבע הקדוש ברוך הוא את יום הדין בראש השנה החדשה, ולאחריה ימי תשובה ויום הכפורים. היה ראוי להיות יום הדין בסוף שני שלישי חדש אלול, ובסוף אלול יהיה יום הכפורים, ועשרת ימי תשובה יהיה בינתיים, נמצא שעוונות שנעשו בשנה זו - יתכפרו באותה השנה בה נעשו ולא בשנה אחרת.

ותרץ הרב חיד"א על פי דברי הילקוט (פיניחס רמז תשפב): "אמר רבי לוי, בכל חדש וחדש שבקיץ בקש הקדוש ברוך הוא לתן לישראל מועד, בניסן נתן להם פסח, באייר נתן להם פסח קטן, בסיון נתן להם עצרת, בתמוז היה בדתו לתן להם מועד גדול ועשו העגל ובטל תמוז ואב ואלול, וכא תשרי ופרע להם ראש השנה ויום הכפורים והחג, אמר הקדוש ברוך הוא לאחרים הוא פורע ושלו אינו נוטל תן לו יומו, ביום השמיני עצרת תהיה לכם".

ובזה פרש הרב 'זרע ברוך' (ח"ב סדר היום) מה שאמרו באיכה רבה (פתיחתא): "אלו זכיתם הייתם קוראים בתורה כי ביום הזה יכפר עליכם", ועכשו שלא זכיתם הרי אתם קוראים 'טמאתה בשוליה', אלו זכיתם הייתם קוראים בתורה 'מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו', ועכשו

שלא זכיתם הרי אתם קוראים 'חטא חטאה ירושלים'. והוא תמוה, אבל על פי הנ"ל אתי שפיר, דאלו בחדש אב לא חטאו בעגל, הנה נקבע בו יום הכפורים, והיו קוראים 'כי ביום הזה', דראש השנה בתמוז, ויום הכפורים באב בעשרה באב, והיו קוראים 'כי ביום הזה', ועתה שחטאו קוראים 'חטא חטאה'.

ומעשה נחה שקטה חקירת הרמ"ק ו"ל, דמשום שחטאו בעגל - נתבטלו תמוז אב אלול, ולפי שעלה משה רבנו עליו השלום למרום להתנפל על ישראל, וירד לפסל לוחות שניות, וישב עד יום הכפורים, לקב לא הנה אפשר לעשות ראש השנה ויום הכפורים בחדש אלול.

חודת ראש השנה - הכנה ליום כפור

עוד שאלו רבותינו, לכאורה מפני מה אין יום הכפורים קודם לראש השנה? הלא שורת הדין נותנת שקדם נזפה למחילת עוונות, ולאחר מכן נדון ביום הדין.

תרוץ לזה ידוע משם רבי ישראל מסלנט וצ"ל, וכך הנה אומר: אם הנה חל יום כפור לפני ראש השנה, אזי לא היינו מתעוררים בראש השנה כראוי, הואיל ולב האדם אינו יכול להשתנות בבת אחת, לכן הקדוש ברוך הוא מכניס אותנו מלכתחלה לבהלה נוראה בראש השנה, שגדע שחינו תלויים לנו מנגד, האדם מתעורר לבקש על חיו, על בריאותו, ובד בבד מתעורר בלבו הרצון להשתנות לטובה, ומתוף כף בא לידי תשובה שלמה ביום הכפורים.

"לפי שיודעין שיעשה להם נס"

הזכרנו בשיחות הקודמות דברי חז"ל הובאו טור (או"ח תקפא): "אמר רבי סימון

כתיב כי מי גוי גדול... ר' חנינא ור' יהושע אומרין איזו אמה כאמה זו שיודעת אפיה של אלהיה, מנהגו של עולם אדם שיש לו דין לובש שחורים ומתעטף שחורים ומגדל זקנו ואין חותף צפרניו, לפי שאינו יודע איך יצא דינו. אבל ישראל אינו כן, לובשים לבנים ומתעטפים לבנים ומגלחין זקנם ומחתכין צפרניהם ואוכלין ושותין ושמים בראש השנה, לפי שיודעין שהקדוש ברוך הוא יעשה להם נס".

ולכאורה צריך באור, על סמך מה אנו שמחים ובטוחים? הלא כל אחד מאתנו יודע כיצד שקוע הוא בעוונות עד הצואר, אפשר להתעלם מכך? מה גם שבעינינו ראינו יהודים רבים שלא זכו בשנה זו להשלים שנתם, הרי לא זכו לנס, ומי ערב לנו שלא יהיה גורלנו כגורלם? וממילא קשה להבין כיצד אנו נוהגים הפך מנהג אדם שיש לו דין.

מבאר רבי יחזקאל לוינשטיין בשם הסבא מקלם, אכן הבטחון הוא רק מצד הפלל, וכדברי הנביא ירמיה (מו, כח): "אל תירא עבדי יעקב נאם ה' כי אתך אני... ואתך לא אעשה כלה", שפלל ישראל בטוחים כי ודאי יטה הקדוש ברוך הוא עמם כלפי חסדי. אולם כלפי היחיד - ודאי יש לו לירא ולהתפחד עד בלי די.

הסבר נוסף לענין השמחה בראש השנה, מבאר על פי משל:

היו הנה ילד בודד, יתום מאב ואם, שהסתובב ברחובות העיר לבוש בכליוי סחבות, כשהוא מחזר על הפתחים להשיג שיירי אכל להחיות נפשו.

יום בהיר אחד, הגיע הילד לפתחו של בית הדור מראה, הנה זה ביתו של מפקד

1. וכעין זה פרש מהר"ש קלוזנר (חכמת שלמה או"ח תקפ"א סעיף ד') שהקשה כנ"ל, ובאר שודאי אין הבטחון ביחס לדין הפרטי של כל אדם ואדם, כי בזה יש פנים לכאן ולכאן, יש זוכין ויש ח"ו להפוך, אלא בכל שנה בראש השנה אמות העולם נכנסין ומקטרגים שישליך הקדוש ברוך הוא את ישראל ויבחר בהם, והנה על זה הדין שאנו נדונים מי יפל בחלקו יתברך - בזה אנו בטוחים שבודאי יזכו ישראל בדין בלי ספק, עד כאן דברי.

החיל המלכותי. הוא דפק בדלת, וכאשר זו נפתחה - הושיט ידו בבקשה לקבלת צדקה. המפקד שפתח את הדלת, הביט ביתום העני, ומצבו הירוד נגע ללבו. הוא הכניסו לביתו ואמץו כבן, כאשר בגר והיה לנער-הפך לחיל באחת מיחידות הצבא, כאשר פטרונו מאמצו הואג לכה שישבץ בתפקידים הטובים ביותר, ומלזה אותו בכל אשר יצטרף.

ויהי היום, והחיל מידענו האשם באשמה כבדת משקל של בגידה במדינה, חות הדעת של התביעה היתה כי יש להענישו בענש מות. כסנגור שכר החיל עורך דין בכיר על מנת שייצג אותו, הוא הבין את המצב לאשורו כי חיי מוטלים עתה על כף מאזנים, ונערה בהתאם.

המשפט החל, וככל שנקף הזמן נראה היה כי המשפט יכרע לכף חובה... הסנגוריה התקשתה להתמודד עם טענות התביעה שנראו לכאורה מצקות וחקוקות, ואפלו בעיני עורך הדין נבט דוק של 'אוש וחרדה מפני הבאות. אולם, מספר דקות לפני הכרעת הדין, היה נתן להבחין בשלזה על פניו של החיל, ואכן נגד פל התחזיות השופט הטיל ספק באשמות התביעה וזכה את החיל.

לאחר המשפט, פנה עורך הדין לחיל ושאל אותו: "כיצד זה נראו אותות שלזה על פניך דקות ספורות קדם הקראת גזר הדין? וכי נבואה נזרקה בך שידעת שתצא זכאי?" ויען החיל: "הבה ואסביר לך, בין חבר השופטים נמנה מפקד החיל המלכותי, זה שגדלני והשקיע בי מיטב מאמצים וטרח רב. כל זמן המשפט הייתי במתח, פחדתי מהגרוע מכל, אולם ככל שעבר הזמן והחרב המנפת על צווארי נראתה יותר ויותר מוחשית, חדרה ההפכה במחי: לא יתכן בשום מצב שהאיש שכל כך אהב אותי וגדלני מנעורי עד עתה יחתם דיני למיתה, אין זאת אלא שמכרתה להיות דרך לחלצני מן המצר, וכפי שאתה רואה כן אכן ארע."

וכן אף בענינו, ככל שאנו יותר ויותר פוחדים מהדין, ומבינים באיזה מצב גרוע אנו נמצאים, כך חודרת בנו ההפכה שהלא השופט הנורא והנשגב הוא אבינו שבשמים, אשר גדלנו ונשאנו מנעורינו עד עתה, ובודאי לא יחשה בעת הזאת, לפדה אותנו ויצילנו, לא יתן לנו לראות רדת שחת.

בין בטחון נעלה לשאננות פסולה

ספר הגרא"מ שך זצ"ל, שבחדש אלול האחרון לחייו של הגרי"ז מבריסק זצ"ל, הגיע למטת חליו לבקרו, ושמע אותו חרד וחושש מאימת הדין: "מה יהיה הסוף...?" אמר בחשש.

הרב שך נסה לנחמו בדברי הירושלמי, שישראל באים לראש השנה כשהם לבושים לבנים ומסתפרין ומכבסין, מתוך שיודעין שהקדוש ברוך הוא עושה להם נסים, ולא כמנהג העולם שכשאדם עומד לדין אזי לובש הוא שחורים ומתעטף שחורים ואינו יודע היאף דינו יוצא. ואף במצבנו - אמר לו - צריך הוא להיות בטוח שיעשה לו נס.

אולם הגרי"ז זצ"ל השיב לעמתו, כי צריך להיות יסוד לבטחון, שאם לא פן במה יש לבטח? ובאר דברי הירושלמי בהקדם לשונו של רבי שלמה אבן גבירול בפיוט 'פתר מלכות': "אם תקטלני לך איחל, ואם תבקש לעוונתי, אברח ממך - אליך ואתפסה מחמתך - בצלך", ויש להתבונן מהו באור המאמר "אברח ממך - אליך", שהוא כעין תרתי דסתרי, והוסיף שאף מצאנו הגדרה זו בדברי הרמב"ם בפרוש המשניות (ר"ה פ"ד מ"ז) "לפי שהם ימי עבודה והכנעה ופחד ומורא מה' ויראה ממנו, ומברח ומנום אליו", ואף זה צריך באור.

ובאר שענין הבטחון שיהיה רק על זה המרגיש פי מצוי הוא בצרה גדולה, ועם רגשי צרתו ודאגתו - הריהו סמוך ובטוח על

הקדוש ברוך הוא, רק אדם במצב כזה ראוי להקרא 'בעל בטחון', שהרי נתון הוא בצרה וקש במצבו הקשה, ולמרות פן בוטח הוא בה. זו הכוונה במלות הפיוט "אברח ממך אליך", שהאדם כה חרד מן הדין ומבקש לברח ממנו, ומדת הבטחון שבה נוקט מביאה אותו לכך שהבריחה תהא ממך אליך, אולם בשעה שאין הוא גרא ומפיר בהחלט הדין ומשום כך הרי הוא שלו ובטוח - אין זה קרוי בטחון כלל, לזאת שאננות יקרא.

וזהו גם פשר דברי הירושלמי, בראש השנה עם ישראל אמנם יודעין שהקדוש ברוך הוא עושה להם נסים, אולם יום הדין הוא זה אשר בו אף מלאכים יחפזו וחיל ורעדה יאחזו, ומן ההכרח לירא ולהיות חרדים ביום זה - כשרק אז שיכת ההנהגה של לובשים לבנים המעידה על מעלת הבטחון בה' יתברך שיש לישראל שלא כשאר אמות, אולם אם מלכתחלה נגשים אל יום הזה מבלי תרדה ומורא - הרי שאין מקום לבטחון.

מונהג אכילת ה'סימנים'

מונהג ישראל קדושים כליל ראש השנה, לקחת 'סימנים' - מיני מאכל שיש בשמם או בענינם רמז לברכת שנה טובה, ולומר עליהם את גסח 'יהי רצון' כמופיע בסדורים. ומקור הדברים בגמרא (הוריות יב, א; פריית ו, א): "אמר אביי, השתא דאמרת סימנא מלתא היא, לעולם יהא רגיל איניש למיכל (או: למיחזי) בריש שתא קרא ורוביא, כרתי וסלקא ותמרי".

ובש"ל"ה הקדוש (מסכת ראש השנה נר מצוה כא) הביא לשון הטור בענין זה (סימן תקפ"ג): "אמר אביי, השתא דאמרת סימנא מלתא היא, יהא איניש רגיל למיכל בריש שתא אתרוגא, קרא, רוביא, כרתי, סלקא, ותמרי. רוביא, פרש רש"י (פריית ו א), תלתן. רוביא, ירבו זכיותינו. כרתי, יפרתו שונאינו. סלקא, יסתלקו עוונותינו. תמרי, יתמו שונאינו. וקרא, מפני

שממהר להיות גדול. ומזה רבו המנהגים, כל מקום ומקום לפי מנהגו. כמו באשכנז, שרגילין לאכל בתחלת הסעודה תפוח מתוק בדבש, לומר תתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה. ובפרובינצא, נוהגין להביא על השלחן כל מיני חדוש, ואוכלין ראש כבש, והראה, לומר נהיה לראש ולא לזנב. והראה, לפי שהיא קלה. והרב רבי מאיר מרוטנבורק, היה רגיל לאכל ראש איל, זכר לאילו של יצחק".

וכתב על כך הש"ח: "לכאורה יש להקשות, במה שכתב, רוביא - ירבו זכיותינו. אמת, פי לשון רוביא מורה על ירבו, אבל איך נרמז שם שזכיותינו ירבו. וכן בכרתי - יפרתו שונאינו, איך נרמז שם שונאינו, דלמא חלילה וחס להפוך".

"אלא הענין הוא, שאין שום רמז באכילת הפרי, רק הפרי הוא סימן, שיזכר האדם ויתעורר בתשובה, ויתפלל על הדבר הזה. רצוני לומר, כשמישים רוביא על שלחנו ואוכלו, אז הוא לו למזכיר שיתפלל על שירבו זכיותינו. וכשרואה כרתי, אז הוא למזכיר ורמז שיתפלל על הכרתת שונאינו. נמצא העקר הוא ההתעוררות והתפלה, ולאחר שהתפלל ואוכל דבר זה, אז הוא רשם שתתקיים תפלתו".

'שירבו זכיותינו' - מאי משמע?

אכן עדין יש לשאל, איך שיף לבקש מהבורא "שירבו זכיותינו", הלא הזכיות הן מה שפעלנו ועשינו במהלך השנה, והיה אם עשינו זכיות הרבה, אזי הן רבות, ואם מצער - אזי הן מעטות, וכיצד 'ירבה' הקדוש ברוך הוא את זכיותינו?

ויש מתרצים על פי הידוע שהשב תשובה מאהבה זדונות נעשים לו פזכיות, ולכן אנו מבקשים מה' יתברך שיקבל את תשובתנו כ'תשובה מאהבה', וכפעל יוצא מכך "ירבו זכיותינו", דהינו זדונות שעשינו יתפכו לזכיות.

ואותה שאלה יש לשאל על הבקשה הנאמרת ב'אבינו מלכנו' 'כתבנו בספר זכיות', ממה נפשך אם עשינו זכיות - שורת הדין שנכתב ב'ספר זכיות', ואם לא עשינו זכיות, איך נתן לבקש על כך? אלא גם כן הבקשה היא שנוזפה לעשות תשובה מאהבה.

ובעל ה'חפץ חיים' תרץ שמצוות מסימות עשינו שלא לשמה, לשם כבוד או פניה אחרת, אז אנחנו מבקשים שהקדוש ברוך הוא ידון אותנו לכף זכות, ויעלה לפניו מה שקימנו שלא לשמה כאלו נעשה לשמה, ויעלו לכדי זכיות משלמות.

ה' חפץ בהכנעת לב כל אחד ואחד!

בספר 'אהבת שלום' לרבי מנחם מנדל מקוסוב (פרשת נצבים) הביא משל נפלא, שהיה נוהג לומר הבעל שם טוב הקדוש זיע"א לתוקעים ולבעלי התפלות בראש השנה:

ארע פעם אחת, שחיות היער המרו את פיו של האריה מלכם, ויקצף המלך מאד וחקתו בערה בו, פחדו החיות מוועמו של המלך, ובקשו עצות ותחבולות לפיסו. עמד השועל הפקח שבחיות ואמר להם: לכו עמי אל המלך, ואני יודע שלש מאות משלים המושכים את הלב, אולי אוכל לפיסו בהם. הלכו עמו החיות. ויהי הם עודם מהלכים עמו, ועדין היו רחוקים מחצר המלך, ענה השועל ואמר להם: אל נא, אחי ירע לבבכם, אמנם עצתי היתה לפיס את המלך על ידי המשלים היפים, אולם עתה שכחתי מקצתן. ויאמרו אליו: אולי יתפס המלך בעבור המשלים הנותרים בזכרונוך.

והנה בהגיעם ממש לחצר המלך, ענה השועל ואמר להם: אל נא ירע לבבכם, אולם נשכחו כלם ממני, אף אף על פי כן לכו עמי, אולי יתן השם יתברך לנו רחמים וחנוניה לפניו ויתרצה לשמע בקול צעקתנו, כי מה לנו עוד צדקה כי אם לצעק אל המלך.

קבלו החיות את דברי השועל, וילכו עמו ויבואו אל המלך, ויפלו על פניהם ארצה, ויען השועל ויאמר: אדונינו המלך, יהיו נא אמרינו לרצון לפניך, היות שמתחלה בשנו וגם נכלמנו להרים פנינו אליך, אף מצד שהייתי בקי בדברי משל ומליצה המושכים את הלב לזה משכתים בדברים ואמרו אלי אחרים נרוצה, אולי תוכל לפיס את המלך בדבריך ובמשליך הנעימים, וכעת מה אעשה שנשכחו ממני, הנה אנחנו כחמר ביד היוצר, ויש בידך להמית ולהחיות, ואנחנו מבקשים את פניך בבכי ובצעקה שיכמרו רחמיך עלינו, ואל תשחית זכר שאריתנו, עשה עמנו חסד חנם כי כן דרכיך.

והנה כשמע המלך צעקתם ושברון לבם, נתרצה להם ומחל להם.

והוסיף על כך המגיד רבי יעקב ישראל מפולנאה בספר 'בן פורת יוסף' (דף מד, ב): ודאי שהשועל פקח שבחיות לא באמת שכח את משליו, אלא כשראה שגם לבם וההכנעה מהם והלאה, כי בטוחים בשועל ובמשליו - חזר ואמר ששכח הכל, ואז נשבר לבם, עתה אין להם על מי לסמוך שיפייס את המלך, וכך נכנסה בלב כל אחת מהן מדת ההכנעה. ואת זה רצה השועל להשיג! כי המלך כאשר יראה הכנעה אמיתית ושברון לב - בודאי ומחל על פשעם ומעלם.

ונראה שהבין הבעל שם טוב בעמק תבונתו החודרת, כי כאשר עומד לפני התבה חזן אשר קולו נאה, או בעל תוקע מצלח ביותר, הצבור יכול להכנס לשאננות וגסות הלב, כביכול יש לנו נציג שמפתה את הקדוש ברוך הוא בנעם אמריו, ואנו את נפשנו הצלנו...

זאת בקש הבעל שם טוב להחדיר בלב בעלי התפלות, אל תתנו לצבור להכנס לשאננות, עליכם לגרם לכך שכל אחד מהם יבוא לפני המלך בהכנעה ושברון לב, ורק כך תשג המחילה.

ומספר ששנה אחת, בפרס הימים הנוראים, נגש אחד החסידים לאדמו"ר רבי מרדכי מנדבורנה, לבקש ברפת פרדה מרבו. אמר לו הצדיק: "יום הדין ממשמש ובא, מדוע אתה ממהר לעזוב את בית המדרש? לאן יש לך ללכת?" ענה לו החסיד: "שליח צבור אני, עלי לעין במחזור להסדיר את תפילתי", אמר לו האדמו"ר בצחוק: "המחזור עומד בעינו משנה שעברה, במקום להסדיר את התפלות, מוטב שתסדר את מעשיך ותשוב בתשובה שלמה".

המלכת ה' - ודוי בדרך נסתר

אמרו רבותינו (ר"ה טז, א): "אמרו לפני בראש השנה מלכיות, זכרונות ושופרות. מלכיות - כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות - כדי שיעלה זכרוני לפני לטובה, ובמה - בשופר".

שואל בעל ה'חתם סופר', מה הענין להמליך את הקדוש ברוך הוא, הלא ה' יתברך מלך עולם ועד, זו עבדה קיימת ומגמרת, ולשם מה אנו צריכים כן כן להביע זאת?

ומבאר: יש בזה תחבולה גדולה מאד כנגד המקטרג, כי באמת היה ראוי לומר ודוי ביום זה, הלא אין לך דבר העומד בפני התשובה, אבל יש חשש שמא יקטרג המקטרג ולא יתקבלו התפלות, לכן עשה הקדוש ברוך הוא תחבולה שלא ישמע הודוי, אלא בקש 'שתמליכוני עליכם' וזה מראה שעד עתה מרדתם במלכותי, ועכשו אתם מחדשים את המלוכה, והרי הוא ממש כענין הודוי והתקטה, אלא שהדברים נעשים בדרך נסתר ובעולם המחשבה, וכך אין יכלת ביד השטן לקטרג.

עוד אמרו "זכרונות - כדי שיעלה זכרוני לפני לטובה", ולכאורה צריך להבין, מילא מלכיות יש ענין לעשות בפעל, 'אין מלך בלא עם', אבל ל'זכרונות' במשפל ראשון אין מובן, הלא אין שכתה לפני כסא כבודך,

ומדוע יש צורך 'להזכיר' לפני הקדוש ברוך הוא את מעשינו הטובים?

אלא ההסבר הוא, שפעמים זכרונות אלו קלל אינם קיימים, 'כי אין בנו מעשים', אזי אפלו שאין לאדם כל זכיות, עצם פעלתו שהוא מבקש ומיחל שיזכר אותנו הקדוש ברוך הוא לטובה, הרי זה מספיק. וכבר הזכרנו לעיל את הבקשה הנאמרת ביאבינו מלכנו "כתבנו בספר זכיות", ושאלנו ממה נפשך אם עשינו זכיות - שורת הדין שנכתב בספר זכיות, ואם לא עשינו זכיות, איך נתן לבקש על כך? אלא שכאשר האדם מבקש ומיחל להכתב בספר זכיות, אין מעצור ביד ה' מלהושיע, ומצד עצם זה שהוא מבקש - מבקשו ינתן לו.

כלבים הצווחים הב! הב!

לצערנו נתן להבחין שכאשר התחנן בבית הכנסת אומר 'פתח לנו... שערי פונסה טובה' כלם זועקים 'אמן' בהתעוררות, אולם כאשר הוא אומר 'שערי גאלה וישועה', נשמע קול ענות חלושה... אכן יש לזכר כי עקר בקשתנו בימים אלו, אינה על צרכינו הפרטיים, אלא על גלוי כבוד שמים.

וכבר המשיל הזהר הקדוש את אלו שבראש השנה ויום הכפורים כל הזמן עסוקים בלבקש על צרכיהם הגשמיים לכלבים הצווחים הב הב (תיקו"ז תקונא ו' דף כב, א): "פלהו צווחין בצלותין ביומא דכפורי ככלבים, הב לנא מזונא, וסליחה וכפרה וחי, כתבנו לחיים, ואינון עזי נפש פכלבים".

וכבר כתב ב'יערות דבש' (ח"ב דרוש ה'): "ומה מאד כעס הזהר על אלה אנשים המתפללים בימים אלו, ימים יש בהם חפץ חפצי שמים, ימים נוראים, וממהרים בתפלתם מבלי שים על לב איכות התפלה כי רבה היא בכל הבקשות 'תן פחדך' ו'תן כבוד ה' לעמך' שהיא התפלה הנאותה לאדם לצעק

מאד אֵל המֶלֶךְ, כִּי עַד מַתִּי תִהְיֶה צִיּוֹן נִדְחָה
אֵין לָהּ דְרִישָׁה, אֲבָל בְּהִגְיעַם לְמָקוֹם 'פְּתַבְנוּ
לְפָנֶיךָ וְכַלְפָּלָה וְלַחֲיִים טוֹבִים' הֵם צוֹעֲקִים,
וְלִכְךָ אָמַר הַזֶּהר (בַּתְקוּנִים תְּקוּן ו') שֶׁהֵם כְּכֹלֵבָא
הַב לֵן מְזוּנָא הַב לֵן חַיִּי”.

וְהִנֵּה מְזַכֵּיר הַצַּדִּיק הַמְקַבֵּל רַבִּי יַעֲקֹב
מוֹצְפֵי וַצ”ל בְּדַרְשׁוֹתָיו לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה אֶת הַפְּסוּק
(ש”א כ, כז): “מִדּוּעַ לֹא בָּא בֶן יִשְׂרָאֵל גַּם תְּמוּל
גַּם הַיּוֹם אֶל הַלְחָם”, מִדּוּעַ לֹא בָּא בֶן יִשְׂרָאֵל
גַּם תְּמוּל גַּם הַיּוֹם, לְמַה רָחֲקוּ פְעָמֵי מְשִׁיחַ?
וְהַתְּשׁוּבָה הַיּוֹם אֶל הַלְחָם כִּי אֲנָשִׁים מִתְּפִלָּים
כָּל הַזְּמַן עֹבְרִים הַפְּרָנְסָה, בְּלִתִּי אֶל הַלְחָם
עֵינֵיהֶם, וְאֵינֶם נִפְנִים לְהַתְּפַלֵּל עַל הַדְּבָרִים
הַחֲשׁוּבִים בְּאַמְתָּ.

וּבְעַל הַחֶפֶץ חַיִּים מְסַפֵּר מִשָּׁל הַמַּמְחִישׁ
עֲנִין זֶה: פְּעַם אַחַת, הִבִּיעַ הַמֶּלֶךְ אֶת רְצוֹנוֹ
לְסַקֵּר אֶת גְּדוּדֵי הַצָּבָא שְׁלוֹ, וְאֶכֶן מְרָאָה
הַחֲלִים הַמְקַפֵּד וְהַמְצַחֵחַ נִשְׂא חַן בְּעֵינָיו,
וְהוּא הַכְּרִיז: “כָּל חֵיל רִשְׁאֵי לְבַקֵּשׁ מִמֶּנִּי
בְּקִשָּׁה, וְאֵנִי אֲמַלְאָנָה”, נִגַּשׁ אֶחָד הַחֲלִים
וְאָמַר: “אֲנִי הַמֶּלֶךְ, בְּקִשְׁתִּי שֶׁתִּדְאָג שִׁיְהִיָּה
לִי לְחֵם לְאֶכֶל דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ”, כַּמּוּבֵן שְׁכַלֵּם
שֶׁחֲקוּ עַל טְפִישׁוֹתָיו שֶׁל הַחֵיל, הֲלֹא אֲרוּחְתָּךְ
נִתְּנָת לָךְ מִמִּילָא, מַעֲצָם הַיּוֹתֵף חֵיל בְּצָבָא
הַמֶּלֶךְ, הַמְכַלְפֵּל אֶת כָּל חֵילָיו, וּמַה לָּךְ מִבְּקִשׁ
זֹאת בְּפִרְטוֹת?

וְכַךְ הִנֵּה אוֹמֵר הַחֶפֶץ חַיִּים: לְבַקֵּשׁ עַל
פְּרָנְסָה בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה? הֲרִי זֶה עֲנִין מִתְמִיָּה, אִם
אֲנַחְנוּ אֶכֶן חֲלִים שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲזִי
הַפְּרָנְסָה שְׁלָנוּ תִּגִּיעַ מִמִּילָא, הֲלֹא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא זֵן וּמְפָרְנֵס מִקְרָנֵי רְאָמִים וְעַד בִּיצֵי כְּנִים,
אִם נִתְּפַלֵּל עֹבְרִים כְּבוֹד שְׁמַיִם, כְּבוֹד הַתּוֹרָה,
עַל רוּחַנִיּוֹת, וְדַאי נִקְבַּל כָּל הַצְּטֻרְכוֹתֵינוּ מִמִּילָא.

וְהִנֵּה הָאֲדַמוּ”ר רַבִּי בּוֹנָם מִפְּשִׁיטָא זי”ע
מִתְאַוֵּן תְּמִיד עַל כֵּךְ שֶׁמִּתּוֹךְ דִּחְק וְקִשֵׁי
הַגְּלוּת, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בּוֹכִים וּמִתְּפַלְלִים עַל בְּנֵי
חַיִּי וּמְזוּנֵי וְכְדוּמָה, וּמִבְּקִשִׁים רַק עַל הַעֲנִינִים

הַגְּשָׁמִיִּים, וְשׁוֹכְחִים לְגַמְרֵי לְהַתְּחַנֵּן לָהּ שִׁישִׁיב
וַיִּשְׁכַּן אֶת שְׁכִינָתוֹ בֵּינֵינוּ, וַיִּשׁוּב וַיִּרְחַם עָלֵינוּ,
וַיִּבְנֶה אֶת בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ וְתַפְאֲרַתֵּנוּ, וְהִנֵּה
מִמְשִׁיל דְּבַר זֶה בְּמִשָּׁל נֶאֱמָר:

מִשָּׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהִנֵּה לוֹ בֶּן יָחִיד, הוּא אֶהְבּוּ
מֵאֵד וְהִנֵּה קָשׁוּר אֵלָיו בְּכָל לְבָבוֹ, כָּל מַה
שֶׁבִקֵּשׁ נִתֵּן לוֹ. יוֹם אֶחָד חָטָא הַבֶּן וּפְגַע מֵאֵד
בְּאֶבְרֵי הַמֶּלֶךְ, נִמְלָךְ הַמֶּלֶךְ בְּדַעְתּוֹ בְּאִיזָה עֲנֵשׁ
לְהַעֲנִישׁוֹ, וְהַחֲלִיט לְהַגְלוֹתוֹ לְמַדִּינָה רְחוֹקָה.
תַּחַת שְׁלִטוֹן קִשָּׁה וּמֶלֶךְ קִשָּׁה - קִנְיָה הַמֶּלֶךְ
- יִלְמַד הַבֶּן לְקַח, יִדַע אֵיךְ צָרִיךְ לְהַתְּנַהֵג
וּכִיצַד עָלָיו לְכַבֵּד אֶת אָבִיו.

אָמַר וְעָשָׂה, וְשָׁלַח אֶת הַבֶּן לְאַרְץ נִדְחָה,
אֲשֶׁר אֵין כָּל קָשָׁר בֵּינָה וּבֵין מְדִינַת הַמֶּלֶךְ.
לְשֵׁב שָׁם הַבֶּן שָׁנִים עַל גְּבֵי שָׁנִים, בְּתַחֲלָה
עוֹד זָכַר כִּי הוּא בֶּן מֶלֶךְ וְיַחֲסֵן גְּדוֹל, אוֹלָם
בְּרַבּוֹת הַיָּמִים וְהַשָּׁנִים שָׁכַח אֶת כָּל עֲבָרָיו וְאֶת
מוֹצְאוֹ, וְלֹא זָכַר שֶׁהוּא בֶּן מֶלֶךְ. גּוֹרְלוֹ לֹא
שָׁפַר עָלָיו, וְהוּא הִנֵּה מִהֲלֶךְ רָעַב וְצָמָא, קְרוּעַ
וּבְלוּי, בְּלֵי כְּסוּת וְשִׁלְמָה וּבְלֵי פְרוּטָה לְפִרְטָה.

אַחֲרֵי שָׁנִים רַבּוֹת, נִזְכַּר הַמֶּלֶךְ מִבְּנֵי וְיַתְעַצֵּב
אֶל לְבוֹ, וַיֹּאמֶר אֶל עַבְדָּיו: “זוֹכְרִים אַתֶּם אֶת
הַבֶּן הַיָּחִיד שְׁלִי שֶׁשָּׁלַחְתִּיו אֶל אֲרֶץ רְחוֹקָה?
אוֹלֵי כִּבֵּר הִגִּיעַ הַזְּמַן לְהַחְזִירוֹ אֵלַי הַבֵּינְתָה”.
וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם: “הִנֵּה אֲשָׁלַח אֶת אֶחָד הַשָּׂרִים
אֶל הָאֲרֶץ הַהִיא, אֶל בְּנֵי מַחְמַדִּי, וְכֹאשֵׁר יִפְגַּשׁ
בּוֹ הַשָּׂר יִרְאֶה בְּעֵינָיו אִם לְבָבוֹ בּוֹעֵר לְחַזֵּר
אֵלַי אוֹ שֶׁהוּא לְגַמְרֵי שָׁכַח מֵאֲבִיו”, וְכֵן עָשָׂה.

נִסַּע הַשָּׂר עַד שֶׁהִגִּיעַ לְמַדִּינָה שְׂבָה נִמְצָא
בֶּן הַמֶּלֶךְ, וְהַתְּחִיל לְחַפֵּשׁ בְּכָל מִינֵי מְקוֹמוֹת.
וְאֶכֶן תּוֹף כְּדֵי חֲפוּשִׁיו, נִכְנַס הַשָּׂר לְבֵית
הַמְרֻזָּח הַמְקוּמִי, הַשְּׁתוּמָם וְנִחְרַד לְמִרְאֵה עֵינָיו
בְּרֹאוֹתָיו אֶת בֶּן הַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב לִיד אֶחָד הַשְּׁלַחְנוֹת
שְׁפוּר לְגַמְרֵי, בְּלֵי כְּתָנִת לְגוּפוֹ וּבְלֵי נַעֲלִים
לְרַגְלָיו, וְהִנֵּה הוּא קָם וּמִתְּחִיל לְרַקֵּד עִם שְׂאֵר
הַשְּׁכוּרִים וְהַפּוֹחֲזִים. נִגַּשׁ אֵלָיו הַשָּׂר וְאָמַר
לוֹ: “שְׁלוֹם עָלֶיךָ, הַמְּפִיר אֶתְּהָ אוֹתִי?”, הִסְתַּכַּל
עָלָיו בֶּן הַמֶּלֶךְ וְאָמַר לוֹ: “בּוֹדָאִי אֲנִי מִפִּיר

אותך, הרי אתה הוא השר הקרוב ביותר אל אבי המלך". נענה השר ואמר: "יפה מאד שהפרת אותי, ועוד יותר שמח אני כי הנך זוכר עדין שאביך הוא המלך, הגה הבאתי לך דרישת שלום מאביך, והוא בקש ממנו לשאל אותך אם יש לך איזו בקשה ממנו".

"איי" - אומר לו בן המלך - "באת ממש בזמן הנכון, תגיד בבקשה לאבי שאם הוא היה שולח לי זוג גרבים חמות מצמר ונעלים טובות בלי חורים, יהיה בשבילי ממש הצלת נפשות, שהרי אתה רואה שקר פה מאד, ואני הולך יחף פי אין לי כסף לקנות נעלים וגרבים, כמו כן אומר לו שפלל לא היה מזיק אם ישלח לי כמה בקבוקי יי"ש בשביל להחיות את נפשי".

סים רבי בונים זי"ע את המשל, נאנח ואמר: תראו את בן המלך הזה, עד כמה נהיה מגשם וגם כל כך, במקום לומר לשר: "קח אותי הביתה אל אבי! מר לי פה מפל הצדדים", מבקש הוא זוג גרבים וקצת יי"ש... כן אנחנו בני ישראל בגלות המר והקשה הזה, בעוונותינו הרבים הננו צועקים כל הזמן "הב לנו בני, הב לנו מזונא", וגם בימים הנוראים עקר תפלתנו היא רק על הדברים הגשמיים, מוטב היה אם היינו צועקים ומתחננים על גלות השכינה שיתגדל ויתקדש שמייה רבא, ואז הרי ממילא יתן לנו השם יתברך ברחמי אלהים את כל הצטרותנו מידו הרחבה והמלאה.

אמנם בדורותינו אלו, שהדורות חלשים, מתר לבקש על צרכים גשמיים בראש השנה, וכפי שכתב ב'ילקוט יוסף' (מהדורת תשע"ה) שמתר לבקש כל בקשה פרטית בתפלה, אף בעניני גשמיים, וכל הבציה היא פאשר האדם מבקש פעמים 'הב הב' כאלו הוא רוצה גשמיים לשם גשמיים, ולא למען מטרה רוחנית, כדי שיוכל לעבד את ה' מתוך שלוה והרחבת הדעת, אף המבקש גשמיים ככלי לעבודת ה'

- אין מזניחים אותו, ואדרבה ראוי לבקש על כך בימים מסגלים אלו, אלא הכל צריך להיות 'למענה אלקים חיים' ולא למענו.

תקיעת שופר - 'צפן סתרים' בין ישראל לבורא

ונסים ברעיון נפלא בענין תקיעת שופר, אותו שמענו מפי הגאון רבי גדליה רבינוביץ שליט"א, האדמו"ר ממאונסטרישצ'ה - רמת שלמה.

איתא בגמרא (ר"ה טז, א): "אמר רבי יצחק, למה תוקעין בראש השנה? - למה תוקעין? רחמנא אמר תקעו! - אלא: למה מריעין? - מריעין? - רחמנא אמר זכרון תרועה! אלא: למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין, ותוקעין ומריעין כשהן עומדין? כדי לערבב השטן".

והדברים צריכים באור, איזה ערבוב ובלבול יש לשטן מכך שקדם תוקעים מישיב ואחר כך תוקעים מעמד?

עוד יש להבין מה דאיתא במדרש (ויקרא פכ"ט): אמר רבי יאשיה כתיב 'אשרי העם ידעי תרועה', וכי אין אמות העולם יודעים להריע? כמה קרנות יש להן, כמה בוקיננוס יש להם, כמה סלפירגסי יש להם (=מיני שופרות וחצוצרות), ואמרת 'אשרי העם ידעי תרועה'? אלא שהן מכירין לפתות את בוראן בתרועה והוא עומד מכסא הדין לכסא רחמים ומתמלא עליהם רחמים, והופך להם מדת הדין למדת רחמים".

ואף זה צריך באור "לפתות בוראם בתרועה" מאי משמע?

כדי להגיע אל המכון, נקדים את המובא בספר 'תפארת עזיאל' (ענין ר"ה) לגאון האדיר רבי עזיאל מיזליש זצ"ל (בעל 'מנוחה הטהורה' על אור"ח), תלמיד המגיד ממעזריטש: "נתגלה לי בחלוש ענין תקיעת שופר, כמו שני אוהבים או בן ואב שאינם רוצים שיידעו מה שאחד כותב לחברו, ויש להם לשון נסתר שאינו

ידוע לשום אדם, רק לאב ולבן, כן הדבר בראש השנה יומא דדינא, לא היה רצון המקום שידעו המקטרגים מבקשותינו, ולקף עשה לשון עמנו על ידי שופר שאינו מוכן רק לו ותברך.

דהינו שתקיעת השופר היא מעין 'צפן', דבור סתרים בינינו ובין הקדוש ברוך הוא, ואכן אנו אומרים בתהלים (פא, ד) "תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו", תקיעת השופר היא דבר מכסה ומסתר מעין כל בריה, דרך תקשרת יחודית המשתפת לנו ולקדוש ברוך הוא לבדו.

ולפי זה יובן מה דאיתא בגמרא (ר"ה כו, א): כל השופרות פשרים, חוץ משל פרה... מאי טעמא? לפי שאין קטגור נעשה סגור, כדאמר רב חסדא מפני מה אין כהן גדול נכנס בבגדי זהב לפני ולפנים לעבד עבודה - לפי שאין קטגור נעשה סגור. שואלת הגמרא: והא איכא בגדי זהב מבחוץ! - מבפנים קא אמרינן. - שופר נמי מבחוץ הוא! - בין דלזכרון הוא כבפנים דמי.

שופר, אף על פי שעבודתו מבחוץ - 'כבפנים דמי', הרי הוא ממש כדגמת כניסת הכהן הגדול לבית קדש הקדשים, מה הכהן הגדול נכנס 'לפני ולפנים', מתיחד כביכול הוא לבדו עם השכינה הקדושה, כף תקיעת שופר 'כלפנים דמי', מבטאת את ההתייחדות שלנו עם הבורא על ידי אותו דבור ב'שפת סתרים', שאף לא אחד זולתנו יכול להבינו.

ומעתה נפרש דברי הגמרא שפתחנו בה: שואלת הגמרא: למה תוקעין? ומתרצת: רחמנא אמר תקעו! הקדוש ברוך הוא רוצה שיהיה בינינו את הצפן הזה, שאף אחד לא ישגיח בו. ועדין מקשה הגמרא: לו יהי שתקיעת שופר היא בגדר שפת סתרים וצפן, למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין, ותוקעין ומריעין כשהן עומדין? ומתרצת כדי לערוב השטן.

ויבאר לדברינו, פידוע ענין עמידה - מורה על דין ומשפט, הלא בעלי דינים בעמידה, כאמרו (דברים יט, יז) "ועמדו שני האנשים אשר להם הריב" (שבועות ל, א), ובספר 'תולדות יעקב יוסף' פרש "אתם נצבים היום כלכם", ענין עמידה לדין 'היום' שהוא ראש השנה כדאיתא בזהר (פנחס דף רלא, א). ממילא קדם שאנו 'תוקעין מעמד' - דהינו קדם שאנחנו עומדים לדין עם השטן ואמות העולם, אזי 'תוקעין מ'ישב', אנו משוחחים עם שופט כל הארץ בשפת הסתרים המיוחדת לנו, מבלי שבבעלי הדין ירגישו בכף, ומרצים את טענותינו לפניו ביחידות, וכף בעת הדין - כבר נכנסו טענותינו אל לבו ומסתתמין טענות הצד שכנגד.

וזו הכוונה שאנו 'מערבבים את השטן', מבלבלים אותו, הוא מגיע לדין סמוך ובטוח שינצח אותנו בטענותיו, בידו קלסר עב כרס המכיל את כל פרוט עוונותינו, ולהפתעתו אין דבריו נכנסים באזני השופט... וכל כף למה? כי לא הבחין במה שאנו 'מפתים בוראנו בתרועה' משוחחים עמו עוד קדם לכן בשפת הסתרים של תקיעת השופר, על מנת להטות את לבו כביכול אל הצד שלנו.

ולמה אנו זוכים לפרוטקציה מיוחדת שפזו?

פי יש לנו אבא רחום ואהב בשמים...

פי יש לנו אבות קדושים שמסרו את כל חייהם לה', אמהות צנועות שהקדישו כל חייהן לכבוד ה'...

אשרינו מה טוב חלקנו!!

יהי רצון שנזכה כלנו לכתיבה וחתומה טובה, הקדוש ברוך הוא יעמד מכסא דין וישב על פסא רחמים, ויגאלנו גאלת עולמים, כביאת משיח צדקנו במהרה בימינו אמן!

בשורה טובה לאוהבי התורה ולומדיה

לה"ד בני"ד עמ"י עש"ד

בסיעתא דשמיא בקרוב רוצים להדפיס
את סדרת הספרים החדשה

"אשיחה בחוקיך בהלכה"

חמשה כרכים

לסדר פרשיות השבוע

מהרב אורן נזרית שליט"א

נדבך נוסף חשוב מאוד לסדרות הספרים
"שיחות חיזוק", "אשיחה בחוקיך" ועוד מהמחבר

וכעת מבקשים לזכות
את הציבור הקדוש
לסייע ולהיות שותף
בהדפסת סדרת הספרים
"אשיחה בחוקיך בהלכה"
ניתן לזכות בהוצאת הסדרה
או בפרשיות
ולהקדישן לברכה הצלחה
ולעילוי נשמת וכיו"ב

הספרים מעוטרים
בהסכמת גהולג'הוד שליט"א
והתקבלו בס"ד באהבה רבה
בהיכלי התורה

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

לה"ו בינ"ו עמ"י עש"ו

בשורה טובה לאנשי התורה ולומדיה

בסיעתא דשמיא יצא לאור עולם סדרת הספרים

"אשיחה בהקיד"

על פרשיות השבוע באגדה

מתוך סדרת הספרים אשיחה בהקיד באגדה ובהלכה

מהרב אורן נזרית שליט"א

הספרים מעוטרים בהסכמת גדולי הדור שליט"א מלאים בהלכות בקניני תורה ובדרכים לעבודת ה' יתברך משולבים בסיפורים על גדולי ישראל ודרך עבודתם

וכעת מבקשים לזכות את הציבור הקדוש
לסייע ולהיות שותף

להשלים את סדרת הספרים בהלכה לזיכוי הרבים
וזכות לימוד התורה וזיכוי הרבים תגן בעדכם
ניתן להקדיש פרשיות
לברכה והצלחה ולעילוי נשמת וכיו"ב

052-762127 א.ש.א.טו.טו.טו

לקבלת גיליונות אלו חינם
יש לשלוח בקשה למייל:
toraoren@gmail.com

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000